

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
XI KADENCJA**

Warszawa, dnia 13 listopada 2023 r.

Druk nr 13

**PREZES
TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO**

**Pani
Małgorzata KIDAWA-BŁOŃSKA
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Szanowna Pani Marszałek,

na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) przedkładam **Informację o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2022 roku**, zatwierdzoną uchwałą Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego w dniu 25 września 2023 r., a następnie zaprezentowaną podczas publicznego posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego w dniu 8 listopada 2023 r.

Z wyrazami szacunku

(-) Julia Przyłębska

INFORMACJA

O ISTOTNYCH PROBLEMACH
WYNIKAJĄCYCH Z DZIAŁALNOŚCI
I ORZECZNICTWA
TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO
W 2022 ROKU

WYDAWNICTWA

Warszawa 2023

Spis treści

Rozdział I. Pozycja ustrojowa i kompetencje Trybunału Konstytucyjnego	7
1. Skład i organy Trybunału Konstytucyjnego	7
2. Podstawy prawne funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego	7
3. Kompetencje Trybunału Konstytucyjnego	7
3.1. Hierarchiczna kontrola norm	7
3.1.1. Zakres i kryteria kontroli	8
3.1.1.1. Zakres kontroli	8
3.1.1.2. Kryteria kontroli	8
3.1.2. Formy i tryby kontroli	8
3.2. Pozostałe kompetencje	11
4. Rodzaje i charakter rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego	11
Rozdział II. Wybrane zagadnienia wynikające z wyroków wydanych w 2022 r.	15
1. Kształtowanie sytuacji człowieka i obywatela w zgodzie z normami systemowymi i programowymi	15
1.1. Zasady równości oraz proporcjonalności	15
1.1.1. Równa ochrona własności i innych praw majątkowych	15
1.1.2. Równy dostęp do zawodu	17
1.1.3. Równy dostęp do służby publicznej	18
1.1.4. Ograniczanie wolności działalności gospodarczej	20
1.2. Ochrona dobra dziecka	21
2. Ochrona konstytucyjnych wolności i praw w postępowaniu przed organami władzy publicznej	22
2.1. Prawo do obrony w postępowaniu karnym	22
2.2. Prawo do sprawiedliwej procedury	23
2.2.1. Sprawiedliwa procedura sądowa	23
2.2.2. Sprawiedliwa procedura administracyjna	25
2.3. Prawo do zaskarżenia rozstrzygnięć pierwszoinstancyjnych	27
3. Kompetencje konstytucyjnych organów państwa	28
3.1. Akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	28
3.2. Kompetencje Trybunału Konstytucyjnego	29
4. Hierarchia źródeł prawa i zasady jego tworzenia	31
4.1. Dopuszczalny zakres ustawowej zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej	31
4.2. Szczególna określoność przepisów prawa podatkowego	32
4.3. Ograniczenia samodzielności samorządu terytorialnego w sferze tworzenia prawa	33

Rozdział III. Kontrola wstępna skarg konstytucyjnych i wniosków w 2022 r.	35
1. Wpływ spraw podlegających wstępnej kontroli	35
2. Przyczyny odmowy nadawania biegu skargom konstytucyjnym	36
3. Wybrane problemy konstytucyjne	37
4. Wstępne rozpoznanie skarg konstytucyjnych i wniosków	38
Rozdział IV. Skutki orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego dla prawodawcy oraz współdziałanie z sądami	41
1. Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez prawodawcę	41
1.1. Oczekiwana reakcja prawodawcy na orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego	42
1.1.1. Zmiany konieczne	42
1.1.2. Zmiany sygnalizowane	43
1.2. Reakcja parlamentu i innych organów na orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego	43
1.2.1. Inicjatywy ustawodawcze Rady Ministrów	43
1.2.2. Inicjatywy ustawodawcze Senatu	44
1.2.3. Aktywność innych podmiotów	44
2. Współdziałanie z sądami	45
2.1. Bezpośrednie stosowanie Konstytucji oraz wykładnia prokonstytucyjna	47
2.2. Skutki wyroków Trybunału Konstytucyjnego	48
2.2.1. Powszechna moc obowiązująca oraz ostateczność orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego	48
2.2.2. Odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej	48
2.2.3. Wznowienie postępowania	49
Rozdział V. Wybrane aspekty pozaorzeczniczej działalności Trybunału Konstytucyjnego	51
1. Wybrane wydarzenia	51
2. Rozpatrywanie skarg, wniosków i petycji oraz odpowiadanie na inną korespondencję	52
Z A Ł A C Z N I K I	55
Załącznik nr 1. Wzorce kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem	57
Załącznik nr 2. Przedmiot kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem	58
Załącznik nr 3. Przegląd treści sentencji wyroków zapadłych w 2022 r.	61
Załącznik nr 4. Postanowienia o umorzeniu postępowania	65
Załącznik nr 5. Postanowienia sygnalizacyjne	68

Załącznik nr 6. Zdania odrębne zgłoszone do wyroków i postanowień Trybunału Konstytucyjnego wydanych w 2022 r.	69
Załącznik nr 7. Orzeczenia wydane w 2022 r. wymagające odpowiedniej reakcji prawodawcy	77
Załącznik nr 8. Zaległe orzeczenia, co do których brak informacji o odpowiedniej reakcji prawodawcy	78

Rozdział I. Pozycja ustrojowa i kompetencje Trybunału Konstytucyjnego

1. Skład i organy Trybunału Konstytucyjnego

Trybunał Konstytucyjny składa się z 15 sędziów wybranych indywidualnie przez Sejm na 9-letnie kadencje (art. 194 ust. 1 Konstytucji).

W 2022 r. w skład Trybunału Konstytucyjnego wchodziło: Julia Przyłębska (prezes), Mariusz Muszyński (wiceprezes), Zbigniew Jędrzejewski, Krystyna Pawłowicz, Stanisław Piotrowicz, Justyn Piskorski, Piotr Pszczółkowski, Bartłomiej Sochański, Jakub Stelina, Wojciech Sych, Bogdan Świączkowski, Michał Warciński, Rafał Wojciechowski, Jarosław Wyrembak, Andrzej Zielenacki.

Organami Trybunału Konstytucyjnego są **Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału i Prezes Trybunału**. Prezesem Trybunału Konstytucyjnego jest sędzia Julia Przyłębska.

2. Podstawy prawne funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego

Podstawą prawną funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego są przepisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., w szczególności zawarte w jej rozdziale VIII (art. 188-197). Zgodnie z art. 197 Konstytucji samą organizację Trybunału Konstytucyjnego oraz tryb postępowania przed Trybunałem określa ustawa.

W 2022 r. obowiązywały: ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) i ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1422). Wewnętrzne zasady organizacji pracy Trybunału określa Regulamin Trybunału Konstytucyjnego (M.P. z 2017 r. poz. 767), a zasady postępowania sędziego Trybunału określa Kodeks etyczny sędziego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 lipca 2017 r.

Strukturę organizacyjną Trybunału Konstytucyjnego tworzą Biuro Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego oraz Kancelaria Trybunału Konstytucyjnego (art. 16 u.o.t.p.TK). Odrębne statuty określają szczegółowy zakres zadań i strukturę tych jednostek.

3. Kompetencje Trybunału Konstytucyjnego

3.1. Hierarchiczna kontrola norm

Podstawową kompetencją Trybunału jest hierarchiczna (tzw. pionowa) kontrola zgodności norm, wśród których najwyższą rangę ma Konstytucja. Zgodnie

z art. 188 pkt 1-3 i 5 Konstytucji, Trybunał orzeka w sprawach zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją, zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, oraz zgodności przepisów prawa wydawanych przez centralne organy państwa z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami.

3.1.1. Zakres i kryteria kontroli

3.1.1.1. Zakres kontroli

Trybunał jest związany zakresem zaskarżenia określonym we wniosku, pytaniu prawnym albo skardze konstytucyjnej (art. 67 ust. 1 u.o.t.p.TK). Zakres zaskarżenia obejmuje wskazanie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części (określenie przedmiotu kontroli) oraz sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą i wskazanie wzorca kontroli (art. 67 ust. 2 u.o.t.p.TK).

W sytuacji orzekania przez Trybunał w sprawie zgodności aktu normatywnego lub ratyfikowanej umowy międzynarodowej z Konstytucją, badaniu podlegają zarówno treść takiego aktu lub umowy, jak i kompetencje oraz dochowanie trybu wymaganego przepisami prawa do wydawania aktu lub zawarcia i ratyfikacji umowy (art. 68 u.o.t.p.TK).

W celu kompleksowego wyjaśnienia sprawy Trybunał w toku postępowania powinien zbadać wszystkie istotne okoliczności (art. 69 ust. 1 u.o.t.p.TK). Uczestnicy postępowania mają obowiązek składania wszelkich wyjaśnień i udzielania informacji, które dotyczą sprawy, oraz wniosków dowodowych w celu jej rozstrzygnięcia (art. 69 ust. 2 u.o.t.p.TK). Trybunał nie jest związany wnioskami dowodowymi uczestników postępowania, zatem może z urzędu dopuścić dowody, które uzna za celowe dla wyjaśnienia sprawy (art. 69 ust. 3 u.o.t.p.TK).

Kontroli Trybunału Konstytucyjnego można poddać zarówno pojedynczy przepis prawny lub jego fragment, grupę przepisów, jak i cały akt normatywny.

3.1.1.2. Kryteria kontroli

Kontrola norm w postępowaniu przed Trybunałem jest dokonywana według kryteriów:

- kompetencyjnego (obejmuje badanie kompetencji organu w zakresie wydania kwestionowanego przed Trybunałem aktu normatywnego);
- proceduralnego (obejmuje badanie dochowania trybu wymaganego przepisami prawa do wydania aktu lub do zawarcia i ratyfikacji umowy międzynarodowej);
- materialnego (obejmuje ocenę treści aktu normatywnego z aktami wyższego rzędu).

3.1.2. Formy i tryby kontroli

Hierarchiczna kontrola norm przebiega w trybie kontroli prewencyjnej albo kontroli następczej.

W trybie kontroli prewencyjnej przedmiotem postępowania jest ustawa przekazana Prezydentowi Rzeczypospolitej do podpisu (art. 122 ust. 3 Konstytucji)

lub umowa międzynarodowa przed jej ratyfikacją (art. 133 ust. 2 Konstytucji). Kontrolę prewencyjną może zainicjować wyłącznie Prezydent Rzeczypospolitej. W 2022 r. wniosek w tym trybie nie został złożony.

Najczęściej inicjowaną przed Trybunałem kontrolą jest kontrola następcza. Kontrola ta dotyczy aktów normatywnych, które weszły w życie lub oczekują na wejście w życie po zakończeniu procedury prawodawczej (tj. aktów prawnych będących w okresie *vacatio legis*).

Kontrola następcza może być prowadzona w formie: **kontroli abstrakcyjnej**, która nie dotyczy konkretnego wypadku zastosowania kwestionowanego przepisu, bądź **kontroli konkretnej**.

Kontrola abstrakcyjna może być zainicjowana przez dwie grupy podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku do Trybunału Konstytucyjnego wymienionych w art. 191 ust. 1 pkt 1-5 Konstytucji.

Pierwsza grupa podmiotów wskazanych w art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji ma tzw. legitymację ogólną, czyli może zainicjować kontrolę aktu normatywnego bez względu na to, czego dany akt dotyczy (są wśród nich: Prezydent Rzeczypospolitej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, 50 posłów, 30 senatorów, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prokurator Generalny, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich). W 2022 r. z wnioskami w tym trybie zwrócili się: Rzecznik Praw Obywatelskich (4), Prezydent Rzeczypospolitej (1), Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego (1), Prokurator Generalny (2), grupa posłów (1).

Druga grupa podmiotów posiada legitymację szczególną (art. 191 ust. 1 pkt 2-5 Konstytucji), czyli może zainicjować kontrolę aktu normatywnego tylko w sprawach objętych zakresem ich działania (Krajowa Rada Sądownictwa, organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego, ogólnokrajowe organy związków zawodowych, ogólnokrajowe władze organizacji pracodawców i organizacji zawodowych, kościoły i inne związki wyznaniowe). W 2022 r. do rozpoznania merytorycznego zostało przekazanych 5 wniosków wniesionych w tym trybie.

Trybunał Konstytucyjny prowadzi kontrolę o charakterze konkretnym w sprawach zainicjowanych skargą konstytucyjną albo pytaniem prawnym.

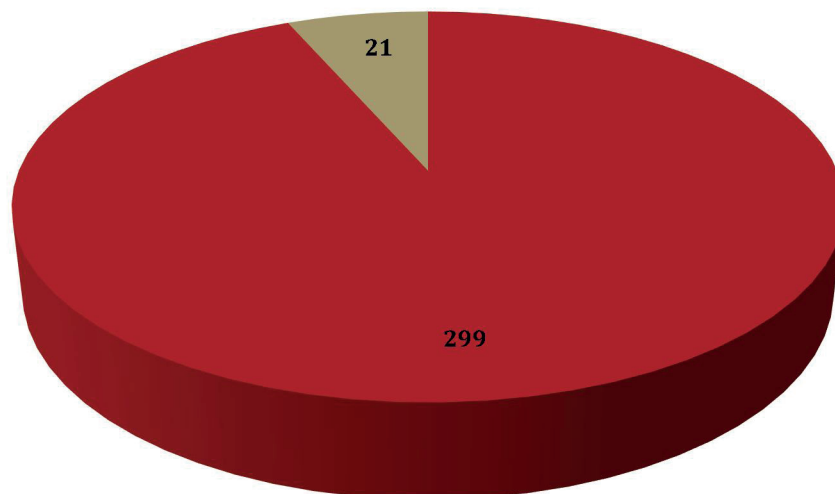
Skargę konstytucyjną może złożyć każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone. Skarga konstytucyjna może dotyczyć tylko tego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach, prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji (art. 79 ust. 1 Konstytucji). W 2022 r. do merytorycznego rozpoznania zostało przekazanych 107 skarg konstytucyjnych.

Każdy sąd może przedstawić pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem (art. 193 Konstytucji). W 2022 r. do Trybunału zostało skierowanych 12 pytań prawnych.

Sprawy zainicjowane wnioskami podmiotów, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji, oraz skargami konstytucyjnymi podlegają wstępnemu rozpoznaniu. Spośród 320 spraw, które w 2022 r. wpłynęły do Trybunału, aż 299 podlegało wstępnemu rozpoznaniu (292 skargi konstytucyjne i 7 wniosków).

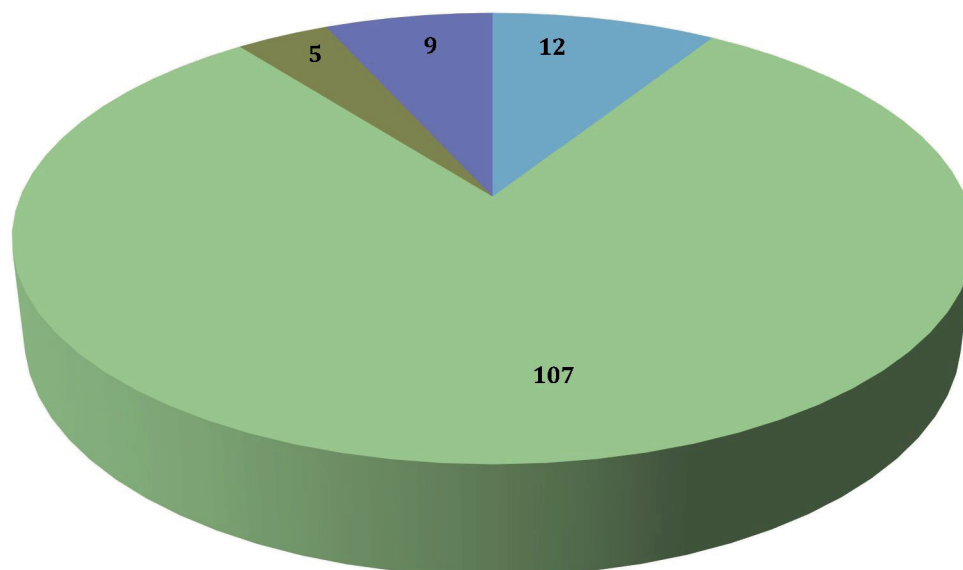
W 2022 r. do rozpoznania merytorycznego zostały skierowane w sumie 133 sprawy.

Sprawy wniesione do Trybunału Konstytucyjnego

■ sprawy podlegające wstępnemu rozpoznaniu ■ sprawy niepodlegające wstępnemu rozpoznaniu

Wpływ spraw do rozpoznania merytorycznego

■ pytania prawne
■ skargi konstytucyjne
■ wnioski podmiotów mających ograniczoną legitymację wnioskową
■ wnioski podmiotów mających nieograniczoną legitymację wnioskową

3.2. Pozostałe kompetencje

W myśl art. 189 Konstytucji, Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga spory kompetencyjne pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa. Zgodnie z art. 192 Konstytucji, wszczęcie postępowania w tym zakresie następuje na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego lub Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Z kolei art. 188 pkt 4 Konstytucji stanowi, że Trybunał orzeka w sprawach zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

W powyższych sprawach w 2022 r. nie zainicjowano postępowania przed Trybunałem.

W kompetencji Trybunału leży również stwierdzenie przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej i powierzenie tymczasowego wykonywania jego obowiązków Marszałkowi Sejmu (art. 131 ust. 1 Konstytucji). Dotąd Trybunał Konstytucyjny nie korzystał z tej kompetencji.

Trybunał ma możliwość zasygnalizowania Sejmowi i Senatowi oraz innym organom stanowiącym prawo istnienia uchybień i luk w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (art. 35 ust. 1 u.o.t.p.TK). W 2022 r. Trybunał wydał 2 postanowienia sygnalizacyjne (*p. z: 7 czerwca 2022 r., S 1/22; 20 grudnia 2022 r., S 2/22*).

4. Rodzaje i charakter rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego

Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego zapadają większością głosów, mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Orzeczenia podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie urzędowym, w którym badany akt normatywny był ogłoszony. Jeżeli akt nie był ogłoszony, orzeczenie ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, jeśli chodzi o ustawę, a dwunastu miesięcy, jeśli chodzi o inny akt normatywny. W wypadku orzeczeń, które wiążą się z nakładami finansowymi nieprzewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał Konstytucyjny określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów.

Trybunał Konstytucyjny wydaje dwa rodzaje orzeczeń: wyroki lub postanowienia.

Zgodnie z art. 103 u.o.t.p.TK, **wyroki** są wydawane w sprawach dotyczących:

- 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją;
- 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;
- 3) zgodności przepisów prawa, wydanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami;

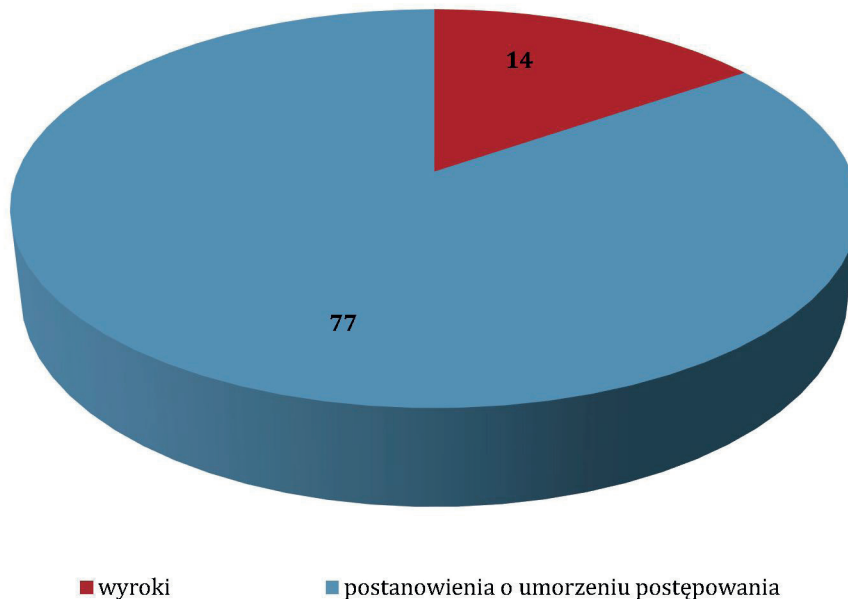
- 4) skarg konstytucyjnych;
- 5) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

Postanowienia są natomiast wydawane w sprawach:

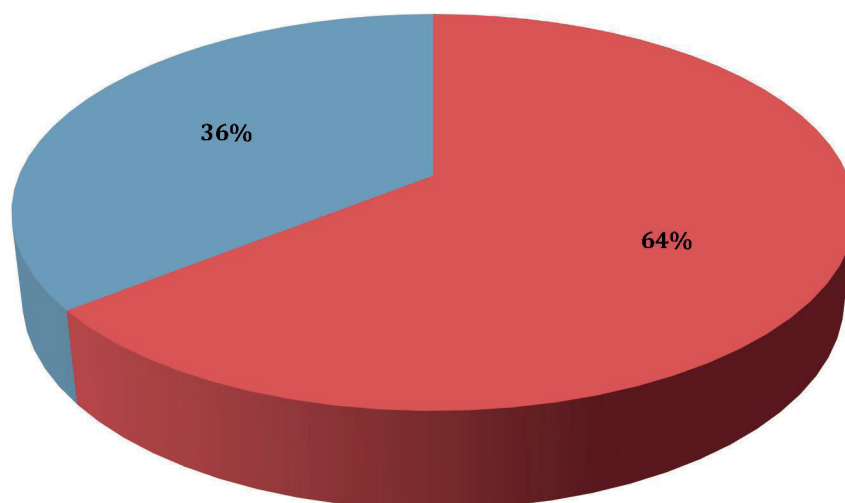
- 1) rozstrzygania sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa;
- 2) rozstrzygania o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) innych, w których ustawa tak stanowi lub niewymagających wydania wyroku.

Zgodnie z art. 190 ust. 4 Konstytucji, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostały wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania.

Orzeczenia kończące postępowanie wydane na etapie rozpoznania merytorycznego

Wyroki w zależności od rozstrzygnięcia

- niezgodność z wzorcem kontroli co najmniej jednego przepisu
- zgodność lub nieadekwatność wzorca kontroli

Rozdział II. Wybrane zagadnienia wynikające z wyroków wydanych w 2022 r.

1. Kształtowanie sytuacji człowieka i obywatela w zgodzie z normami systemowymi i programowymi

Do standardów konstytucyjnych określających sytuację prawną człowieka i obywatela (jednostki) zaliczają się przede wszystkim jego wolności i prawa oraz normy systemowe i programowe.

Normy systemowe wyznaczają podstawowe zasady tworzenia i stosowania przepisów prawnych dotyczących wspomnianych wolności i praw. Prawodawca musi te normy uwzględniać niezależnie od tego, jaką dziedzinę stosunków społecznych lub gospodarczych reguluje, i niezależnie od tego, jaką metodę regulacji prawnej wybiera. W tej grupie norm konstytucyjnych w 2022 r. wyróżniła się w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zasada równości oraz zasada proporcjonalności.

Normy programowe to z kolei takie normy konstytucyjne, które wyznaczają władzy publicznej, w tym prawodawcy, obowiązek dążenia do osiągnięcia w możliwie maksymalnym stopniu pewnych celów społecznych lub gospodarczych, uznanych przez ustrojodawcę za szczególnie doniosłe. Z tej grupy standardów konstytucyjnych w 2022 r. wyróżnił się w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego przede wszystkim obowiązek ochrony dobra dziecka.

1.1. Zasady równości oraz proporcjonalności

Konstytucja nakazuje równo traktować podobne podmioty prawa, czyli takie, które charakteryzują się wspólną cechą prawnie istotną. Równe traktowanie oznacza przy tym traktowanie według jednakowej miary, bez zróżnicowań dyskryminujących lub faworyzujących.

Oprócz zasady równości, istotne miejsce wśród norm systemowych zajmuje zasada proporcjonalności. Zasada ta rozumiana jest najczęściej jako wymaganie, z jednej strony, by ustawowe ograniczenia konstytucyjnych wolności i praw jednostki były przydatne do celu danej regulacji i niezbędne w demokratycznym państwie do ochrony konkretnej wartości konstytucyjnej – bezpieczeństwa publicznego, porządku publicznego, środowiska, zdrowia, moralności publicznej – bądź wolności lub praw innych osób, z drugiej zaś strony, by ograniczenia te nie były nadmierne, a tym bardziej – by nie naruszały istoty konstytucyjnych wolności i praw.

1.1.1. Równa ochrona własności i innych praw majątkowych

Konstytucja chroni własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia, gwarantując ich – równą dla wszystkich – ochronę prawną. Istotą tej zasady

jest zakaz różnicowania ochrony praw majątkowych ze względu na charakter podmiotu danego prawa. Równa ochrona prawna nie oznacza natomiast jednakowej intensywności ochrony wszelkich praw majątkowych, gdyż jej różny zakres wynika z treści i konstrukcji poszczególnych praw.

Zasada równej ochrony praw majątkowych tworzy dla prawodawcy nie tylko obowiązek ustanowienia przepisów i procedur chroniących prawa majątkowe, lecz także obowiązek powstrzymania się od tworzenia regulacji, które mogłyby te prawa pozbawić ochrony lub je nadmiernie ograniczyć.

Prawodawca może niekiedy wprowadzić wyjątek od zasady równego traktowania podmiotów, które znajdują się w podobnej sytuacji, związanej z danym prawem majątkowym. W takim wypadku jednak przyjęte kryterium różnicowania powinno być racjonalnie związane z celem i treścią regulacji, a także mieć związek z wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych. Waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, musi poza tym pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania.

Do niedopuszczalnego zróżnicowania ochrony praw należących do tej samej kategorii praw majątkowych – a zatem do niedozwolonego zróżnicowania sytuacji osób, które w związku z tymi prawami powinny być traktowane równo – doszło w przepisach rozporządzenia w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, obowiązującego od 1 stycznia do 1 listopada 2016 r. (dalej: rozporządzenie z 2016 r.). W przepisach tych adwokatowi ustanowionemu pełnomocnikiem z urzędu określono stawkę wynagrodzenia obniżoną o połowę w stosunku do tej, którą otrzymałby, gdyby występował jako pełnomocnik z wyboru. Wybór metody ustalania stawki minimalnej wynagrodzenia dla pełnomocnika prawnego (działającego czy to z wyboru, czy to z urzędu) należy do prawodawcy, któremu przysługuje w tej mierze znaczna swoboda regulacyjna. Zasada równej ochrony praw majątkowych sprzeciwia się jednak arbitralnemu kształtowaniu treści i granic poszczególnych praw majątkowych, spełniających identyczne funkcje i chroniących podobne interesy. Trzeba przy tym podkreślić, że wspomniana zasada stanowi jedno z odniesień ogólnej konstytucyjnej zasady równości do poszczególnych dziedzin życia społecznego. Z zasady równości wynika nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej ich kategorii. W zakresie prawa do wynagrodzenia adwokaci tworzą grupę podmiotów podobnych, ponieważ posiadają wspólną cechę istotną w rozumieniu zasady równej ochrony praw majątkowych, a więc także ogólnej konstytucyjnej zasady równości. Grupę tę charakteryzuje to, że właściwie jedynym przedmiotem działalności palestry jest świadczenie profesjonalnej pomocy prawnej osobom fizycznym, osobom prawnym oraz innym podmiotom wskazanym w ustawie. Świadczenia tej pomocy adwokat podejmuje się co do zasady z wyboru, ustalając z potencjalnym klientem warunki reprezentacji. Adwokat może być jednak zobowiązany przez państwo do świadczenia pomocy prawnej z urzędu wobec osób, które nie są w stanie ponieść jej kosztów. Od tego obowiązku przepisy pozwalają mu uchylić się tylko wyjątkowo. Działanie z urzędu może zaś łączyć się z konkretnym uszczerbkiem w majątku adwokata. W przeciwieństwie bowiem do pełnomocnika (obrońcy) z wyboru nie może on otrzymać nawet części wynagrodzenia „z góry”;

do zakończenia postępowania w danej instancji świadczy więc pomoc prawną za darmo. Wskutek zastosowania w rozporządzeniu z 2016 r. arbitralnego kryterium prawo do uzyskania wynagrodzenia w pełnej wysokości przez adwokata działającego z urzędu zostało w istocie wyłączone. Przede wszystkim, określone w rozporządzeniu z 2016 r. stawki minimalne są na ogół niższe od stawek ustalonych dla analogicznych spraw w rozporządzeniu z 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (w jego aktualnym brzmieniu) i będących punktem odniesienia dla adwokatów przy ustalaniu minimalnego cennika ich usług. Poza tym adwokat działający z wyboru może odmówić prowadzenia sprawy, prowadzić ją według stawek zapisanych w rozporządzeniu z 2015 r. lub wynikających z indywidualnej umowy z klientem, a także reprezentować (bronić) klienta za darmo. Adwokat ustanowiony pełnomocnikiem lub obrońcą z urzędu zmuszony jest natomiast do pracy za wynagrodzenie na ogół niższe od tego, które otrzymałby jako pełnomocnik (obrońca) z wyboru według stawek określonych w rozporządzeniu z 2015 r. Powinność dochowania jak największej staranności w wykonywaniu obowiązków i dbania o interesy klienta dotyczy adwokata niezależnie od trybu, w jakim dochodzi do podjęcia przez niego obrony. Status adwokatów i ich rola w postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego, sprawia, że różnicowanie ich wynagrodzenia nie ma konstytucyjnego uzasadnienia. Dokonane w rozporządzeniu z 2016 r. odstępstwo od zasady równości, w tym także równej ochrony praw majątkowych, było więc niedopuszczalne (w. z 20 grudnia 2022 r., SK 78/21).

1.1.2. Równy dostęp do zawodu

Konstytucja gwarantuje między innymi wolność wyboru oraz wykonywania zawodu. Treścią tych wolności jest stworzenie sytuacji prawnej, w której: po pierwsze, każdy będzie miał swobodny dostęp do wykonywania zawodu, warunkowany tylko talentami i kwalifikacjami; po drugie, będzie miał rzeczywistą możliwość wykonywania swojego zawodu; a po trzecie, przy wykonywaniu zawodu nie będzie podlegał podporządkowaniu charakterystycznemu dla stosunku pracy.

Zarówno wolność wyboru zawodu, jak i wolność jego wykonywania mogą, a czasem wręcz muszą, być poddane reglamentacji prawnej. Dotyczy to w szczególności wyboru i wykonywania zawodu zaufania publicznego. Określając zasady dostępu do takiego zawodu, ustawodawca powinien realizować między innymi konstytucyjną zasadę równości, co wymaga zapewnienia równego dostępu do regulowanego zawodu wszystkim, którzy charakteryzują się wspólną cechą prawnie istotną.

Wymogu tego nie uwzględniał przepis prawa o adwokaturze uniemożliwiający ubieganie się o dostęp do zawodu adwokata – bez konieczności odbycia aplikacji adwokackiej i złożenia egzaminu adwokackiego – osobom, które posiadają stopień naukowy doktora nauk prawnych oraz wykonywały obowiązki asystenta radcy Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (a przed 2017 r. – Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa). W przepisie tym ustawodawca wskazał kilka kategorii osób, które mogą zostać wpisane na listę adwokatów, mimo że nie odbyły aplikacji adwokackiej i nie złożyły egzaminu adwokackiego. Dla każdej z tych kategorii ustalił wyczerpująco, choć niejednolicie (bo z zastosowaniem różnych kryteriów),

potrzebne do tego warunki. W szczególności, z wymogu odbycia aplikacji i złożenia egzaminu ustawodawca zwolnił osoby, które posiadają stopień naukowy doktora nauk prawnych oraz w okresie 5 lat przed złożeniem wniosku o wpis na listę adwokatów, łącznie przez okres co najmniej 3 lat, wykonywały wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej w określonych miejscach. Są nimi: kancelaria adwokacka (radcy prawnego), zespół adwokacki lub przewidziana w prawie o adwokaturze (ustawie o radcach prawnych) spółka, której wyłącznym przedmiotem działalności jest świadczenie pomocy prawnej. Warunku dotyczącego miejsca zatrudnienia nie spełniali więc asystenci radców Prokuraturii Generalnej, zatrudnieni w tej instytucji. Wykonywanie zawodu adwokata niewątpliwie wymaga posiadania odpowiedniej wiedzy teoretycznej, a także specyficznych umiejętności i doświadczenia w sferze stosowania prawa. To dlatego możliwość zwolnienia określonych osób z aplikacji adwokackiej i egzaminu adwokackiego ustawodawca bardzo wyraźnie uzależnił od wykonywania przez nie czynności bezpośrednio związanych ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego. Rzecz w tym, że profesjonalne usługi prawne świadczy również Prokuratura Generalna, w gestii której leży przede wszystkim ochrona interesów (majątkowych i innych) Skarbu Państwa. Na stanowisku asystenta radcy Prokuraturii Generalnej zatrudnia się osoby posiadające odpowiednią wiedzę i wykształcenie prawnicze, a wśród nich doktorów nauk prawnych. Pod opieką radców Prokuraturii zdobywają one doświadczenie prawnicze, wykonując czynności związane ze świadczeniem pomocy prawnej, faktycznie tożsame z czynnościami podmiotów zatrudnionych w kancelariach adwokackich lub radcowskich. W tym zakresie obie grupy zatrudnionych – w Prokuraturii i kancelariach – cechuje więc znaczne podobieństwo. Zarówno wymóg 3-letniego okresu wykonywania wymagających wiedzy prawniczej czynności związanych bezpośrednio ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego, jak i wykonywanie obowiązków asystenta radcy Prokuraturii Generalnej, odpowiadające okresowi odbywania aplikacji adwokackiej, stwarzają w równej mierze możliwość zdobycia doświadczenia prawniczego w sferze stosowania prawa. Nie ma więc powodu, by uznać, że asystenci radców Prokuraturii Generalnej nie spełniają merytorycznych wymogów, powiązanych przez ustawodawcę ze statusem osób, które mogą ubiegać się o wpis na listę adwokatów bez odbycia aplikacji adwokackiej i zdania egzaminu adwokackiego. W konsekwencji regulacja pozbawiająca tego prawa wspomnianych asystentów stanowiła nieuzasadnione odstępstwo od zasady dopuszczenia do wykonywania zawodu adwokata osób, które legitymują się wysokim poziomem teoretycznej wiedzy prawniczej oraz odpowiednim doświadczeniem w zakresie stosowania prawa (*w. z 7 czerwca 2022 r., SK 68/19*).

1.1.3. Równy dostęp do służby publicznej

Konstytucja gwarantuje obywatelom polskim korzystającym z pełni praw publicznych prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach. Jako że poza wymogiem obywatelstwa polskiego Konstytucja nie określa przesłanek,

jakie muszą być spełnione przez osoby ubiegające się o stanowisko w służbie publicznej, ustawodawca ma znaczną swobodę kształtowania treści i charakteru zasad dostępu do tej służby. Nie jest to jednak swoboda absolutna, musi on bowiem uwzględnić inne zasady i wartości konstytucyjne, w tym zasadę sprawiedliwości, równego traktowania i zakaz dyskryminowania z jakiegokolwiek przyczyny w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym, a ponadto wymogi stawiane przez zasadę proporcjonalności.

Dotyczy to między innymi ustalania górnej granicy wieku kandydatów ubiegających się o przyjęcie na różne aplikacje prawnicze. Swobodę regulacyjną w tym zakresie ustawodawca przekroczył w dwóch przepisach ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury. Wprowadzały one górne ograniczenie wiekowe dla kandydatów ubiegających się o przyjęcie na aplikację sędziowską i prokuratorską oraz aplikację sędziowską uzupełniającą i aplikację prokuratorską uzupełniającą w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury. Maksymalny wiek kandydatów na aplikacje sędziowską i prokuratorską wyznaczono w nich na 35 lat, kandydatów na aplikacje uzupełniające – na 40 lat. Prawo równego dostępu do służby publicznej ma chronić przejrzystość i jawność reguł stosowanych podczas określania wymagań związanych z objęciem funkcji w służbie publicznej; ma też zapewniać weryfikowalność stosowanych kryteriów naboru do służby. Prawodawca może przewidzieć nabór selekcyjny, a więc ustalić szczególne warunki, od spełnienia których zależeć będzie uzyskanie określonych stanowisk w służbie publicznej, z uwzględnieniem jej rodzaju oraz istoty. Musi jednak zagwarantować praworządność decyzji dotyczących dostępu do służby publicznej, tak by wykluczyć w tej mierze wszelką dowolność działania władzy publicznej. Nie ma wątpliwości, że zarówno sędziowie, jak i prokuratorzy zaliczają się do osób pełniących służbę publiczną. Zasady dostępu do tych zawodów są zatem objęte gwarancjami wynikającymi z konstytucyjnego prawa równego dostępu do służby publicznej. Status aplikanta Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury oraz cel prowadzonego w niej kształcenia w sposób oczywisty wskazują, że osoby ubiegające się o przyjęcie na aplikacje sędziowską bądź prokuratorską zamierzają ją ukończyć i zdać egzamin, który otworzy im drogę do ubiegania się o stanowisko w służbie publicznej, odpowiednio: sędziego albo prokuratora. Dotyczy to także aplikacji uzupełniającej, gdyż służy ona temu samemu celowi, co aplikacja odbywana na zasadach ogólnych. W związku z tym ustalenie górnego limitu wieku kandydatów ubiegających się o przyjęcie na jedną z tych aplikacji niewątpliwie ograniczyło dostęp do służby publicznej. Ograniczenie to nie było jednak niezbędne z perspektywy konstytucyjnej zasady proporcjonalności. Przede wszystkim należy podkreślić, że do powołania na stanowisko sędziego wymaga się ukończenia przez kandydata 29 roku życia, a na stanowisko prokuratora – 26 roku życia; nie ma natomiast górnej granicy wieku. Trzeba również zauważyć, że aplikacja w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury jest tylko jedną z dróg dojścia do zawodu sędziego i prokuratora. Inne możliwości dostępu do tych zawodów zapewnia dostatecznie zaawansowana kariera naukowa lub wieloletnia praca w innych zawodach prawniczych. Żadne prawne ograniczenia wiekowe nie są jednak powiązane z uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego oraz tytułu profesora. Przepisy nie przewidują też górnej granicy wieku uzyskania prawa do wykonywania zawodu adwokata i radcy prawnego lub powołania na

stanowisko notariusza. Ograniczenie wiekowe osób ubiegających się o przyjęcie na aplikację wpisano do ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury w 2018 r. Ani w uzasadnieniu projektu tej nowelizacji, ani w dokumentach powstałych w toku prac parlamentarnych nad nią nie można odnaleźć argumentacji pozwalającej zbadać cel (powód) takiej zmiany. Skoro nie da się ocenić, jakie cele miałyby realizować wprowadzone ograniczenie, to tym bardziej nie da się stwierdzić, że było ono niezbędne dla ochrony interesu, z którym miało być powiązane. Nie budzi przy tym wątpliwości, że naruszało ono istotę konstytucyjnie gwarantowanego prawa dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach. Z tych względów było również niezgodne z konstytucyjną zasadą proporcjonalności (*w. z 13 grudnia 2022 r., K 3/22*).

1.1.4. Ograniczanie wolności działalności gospodarczej

Spółeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej. Współtworząca ten ustrojowy fundament wolność działalności gospodarczej dotyczy zarówno wyboru takiej działalności, jak i jej wykonywania.

Ograniczenie tej wolności dopuszczalne jest wyłącznie w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny; musi też respektować konstytucyjną zasadę proporcjonalności.

Do nadmiernej, bo nieproporcjonalnej, ingerencji w wolność wykonywania działalności gospodarczej doprowadził ustawodawca w regulacji zawartej w dwóch przepisach ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (dalej: ustawa o utrzymaniu czystości). Odnosiły się one do podmiotów, które prowadzą działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych lub osadników w instalacjach przydomowych oczyszczalni ścieków i transportu nieczystości ciekłych. Zadaniem wskazanych przepisów było zaś ustalenie mechanizmu karania tych podmiotów, na wypadek gdyby spóźniły się z przekazaniem sprawozdania dotyczącego nieczystości ciekłych. Wspomniany mechanizm zakładał wymierzenie kary administracyjnej w wysokości 100 zł za każdy dzień opóźnienia, nie więcej jednak niż za 365 dni. W praktyce, organy administracji publicznej, a następnie sądy administracyjne uznały, że mechanizm ten uniemożliwia im dostosowanie wysokości nałożonej kary administracyjnej do okoliczności bądź odstąpienia od jej wymierzenia. Powodem ustalenia przez ustawodawcę takiej sankcji był wzgląd na ochronę środowiska, a więc wartość, która może uzasadniać ustawowe ograniczenia korzystania z konstytucyjnych wolności i praw. Ograniczenia te muszą jednak odpowiadać wymaganiom wynikającym z konstytucyjnej zasady proporcjonalności. W tym wypadku, ograniczenie wolności działalności gospodarczej spowodowane przez określony w przepisach ustawy o utrzymaniu czystości mechanizm było wprawdzie adekwatnym, efektywnym i niezbędnym środkiem ochrony środowiska, lecz zarazem – środkiem nadmiernym. Przede wszystkim dlatego, że konstrukcja i utrwalony sposób stosowania tego mechanizmu wiązały się z bezwzględnym obowiązkiem nakładania przez organ samorządu terytorialnego administracyjnej kary pieniężnej w sztywnej wysokości za delikt w postaci przekazania po terminie

kwartalnego sprawozdania dotyczącego nieczystości ciekłych, niezależnie od okoliczności tego czynu. Co ważne, wysokość administracyjnej kary pieniężnej mogła niekiedy być nieproporcjonalna do uszczerbku wywołanego w środowisku na skutek opóźnionego przekazania sprawozdania. Automatyzm wymierzania kary nie pozwalał uwzględnić wagi naruszenia obowiązku ustawowego ani sytuacji majątkowej sprawcy deliktu. Przepisy w ogóle nie brały pod uwagę specyfiki sytuacji, w których może dochodzić do nieterminowego przekazania sprawozdania. Organ właściwy do wymierzenia sankcji ustalał bowiem wyłącznie długość opóźnienia i na tej podstawie automatycznie określał jej wysokość. Poza tym kary za nieterminowe przekazanie sprawozdań dotyczących różnych okresów sprawozdawczych mogły się kumulować. Obowiązek zapłacenia kilkudziesięciu lub nawet kilkuset tysięcy złotych kary mógł zaś doprowadzić sprawcę deliktu do ruiny finansowej, zmuszając go do zaprzestania wykonywania działalności gospodarczej (w. z 20 grudnia 2022 r., SK 66/21).

1.2. Ochrona dobra dziecka

Dobro dziecka jest wartością, która determinuje kształt wielu prawnych rozwiązań instytucjonalnych, nakaz ochrony tego dobra stanowi zaś jedną z podstawowych zasad polskiego systemu prawnego. Ochronę dobra dziecka należy przy tym rozumieć jako zapewnienie ochrony interesów małoletniego, który w praktyce sam może jej dochodzić w bardzo ograniczonym zakresie.

Zgodnie z Konstytucją, wychowanie dziecka powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania. Ponadto w toku ustalania praw dziecka, organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka. Na rodzicach, opiekunach, organach władzy publicznej oraz osobach odpowiedzialnych za dziecko – jako na podmiotach mających wpływ na losy dziecka – spoczywa zatem obowiązek poszanowania jego odrębności, indywidualności i przekonań.

Konstytucyjny standard ochrony dobra dziecka naruszały przepisy kodeksu postępowania cywilnego dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem. Nakazywały one osobie, pod której pieczęą znajduje się dziecko, zapłatę sumy pieniężnej na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem w sytuacji, gdy niewłaściwe wykonywanie lub niewykonywanie obowiązków związane jest z zachowaniem dziecka, niewywołanym przez osobę, pod której pieczęą ono się znajduje. W konsekwencji, przed nałożeniem nakazu zapłaty na osobę niewypełniającą obowiązków, które wynikają z orzeczenia sądu opiekuńczego w sprawie kontaktów z dzieckiem, badano wyłącznie postawę osoby zobowiązanej do wykonania obowiązków. Nie brano natomiast pod uwagę postawy samego dziecka. Choć zakwestionowana regulacja kodeksowa odnosiła się wprost do osoby opiekuna dziecka, to wkraczała w sferę autonomii dziecka wówczas, gdy nie miało ono woli kontaktu z którymś z rodziców. Nie ulega wątpliwości, że wola każdego człowieka jest elementem jego życia osobistego, podlegającego ochronie prawnej i objętego gwarancją dysponowania tym dobrem według własnego uznania. Nie budzi też wątpliwości, że dzieci realizują swe prawa pod kontrolą dorosłych.

Niemniej zakwestionowana regulacja kodeksowa nie zapewniała respektowania przez osobę sprawującą pieczę nad dzieckiem prawa tego dziecka do wyrażenia zdania w sprawach dotyczących jego kontaktów z którymś z rodziców (lub innym uprawnionym), zgodnie ze standardami konstytucyjnymi. Obowiązek wysłuchania dziecka i uwzględnienia w miarę możliwości jego zdania spoczywa przede wszystkim na rodzicach (opiekunach). Sąd opiekuńczy powinien z kolei wysłuchać dziecka samodzielnie, przed podjęciem decyzji w dotyczących go sprawach, jeżeli pozwala na to rozwój umysłowy dziecka, stan zdrowia i stopień jego dojrzałości. W miarę możliwości powinien też uwzględnić rozsądne życzenia dziecka. Realizacja tych obowiązków musi się odbywać z poszanowaniem Konstytucji i prawa międzynarodowego. W konsekwencji, podczas rozpatrywania wniosków o zagrożenie zapłatą określonej sumy pieniężnej oraz o zobowiązanie do zapłaty tej sumy, sąd opiekuńczy obowiązany jest wziąć pod uwagę z urzędu, czy do niewykonania albo niewłaściwego wykonania obowiązków przez osobę, pod której pieczę znajduje się dziecko, doszło w wyniku uwzględnienia woli dziecka: wyrażonej samodzielnie, bez wpływu osoby, pod której pieczęją się ono znajduje (w. z 22 czerwca 2022 r., SK 3/20).

2. Ochrona konstytucyjnych wolności i praw w postępowaniu przed organami władzy publicznej

2.1. Prawo do obrony w postępowaniu karnym

Zgodnie z Konstytucją, każdy przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu.

Gwarancyjny charakter prawa do obrony wymaga, aby nadać mu realne i efektywne znaczenie w ramach konkretnego postępowania. Chodzi więc o stworzenie warunków, w których podmiot tego prawa będzie mógł z niego skutecznie korzystać dla obrony swoich interesów. Realizację uprawnień procesowych wynikających z prawa do obrony w istotny sposób wspiera uprawnienie do zaskarżania decyzji i czynności organów procesowych. Prawo to nie jest absolutne, jednakże wprowadzane od niego wyjątki – także jeśli chodzi o podmiotowe zróżnicowanie możliwości sięgania po środki odwoławcze – powinny być podyktowane szczególnymi okolicznościami.

Zróżnicowanie możliwości skorzystania ze środka zaskarżenia wprowadzają między innymi przepisy kodeksu postępowania karnego dotyczące rozstrzygnięcia o sprzeczności interesów podejrzanych reprezentowanych przez tego samego obrońcę. Przepisy te dopuszczają możliwość obrony kilku oskarżonych (podejrzanych) przez jednego obrońcę tylko wówczas, gdy ich interesy nie pozostają w sprzeczności. Regulacja ta ma charakter gwarancyjny dla prawa do obrony, gdyż istnienie kolizji interesów znacznie utrudnia lub wręcz uniemożliwia obrońcy działanie na korzyść każdej z reprezentowanych osób. Do rozstrzygnięcia o istnieniu kolizji interesów między osobami reprezentowanymi przez tego samego obrońcę przepisy kodeksu postępowania karnego upoważniły sąd, a w postępowaniu przygotowawczym – prezesa sądu właściwego do rozpoznania

sprawy. Jednocześnie uprawnienie do zaskarżenia orzeczenia przyznały tylko w odniesieniu do rozstrzygnięcia stwierdzającego istnienie sprzeczności interesów oskarżonych (podejrzanych) reprezentowanych przez tego samego obrońcę. Zastrzeżenia budził brak możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prezesa sądu, w którym stwierdza się brak takiej kolizji (a więc że interesy te nie pozostają w sprzeczności). Z punktu widzenia celu regulacji podejrzani reprezentowani przez tego samego obrońcę stanowią kategorię podmiotów podobnych w wypadku, gdy istnieje wątpliwość co do sprzeczności ich interesów. Podejrzani ci znajdują się w istotnie podobnej sytuacji procesowej. Każde z rozpatrywanych rozstrzygnięć – stwierdzające sprzeczność interesów albo jej brak – ingeruje w sferę realizacji prawa podejrzanego do obrony. Gdy sprzeczność interesów istnieje, wadliwe stwierdzenie przez prezesa sądu, że kolizja nie występuje, ma – co najmniej potencjalnie – ważne znaczenie dla realizacji przez podejrzanego wspomnianego prawa. Podejrzany, nawet jeśli wypowiedział stosunek obrończy, nie ma żadnego środka, za pomocą którego mógłby przeciwstawić się kontynuowaniu obrony przez dotychczasowego obrońcę pozostałych podejrzanych o interesach sprzecznych z jego interesami, co naraża nie tylko realność i efektywność jego obrony, lecz także, w szerszej perspektywie, może godzić w rzetelność dalszego postępowania. Ze względu na ocenny charakter istnienia „sprzeczności interesów” i jego zależność od konkretnych okoliczności, nie można wykluczyć, że prezes sądu nie dostrzeże kolizji lub błędnie zakwalifikuje istniejącą kolizję. Ocena, czy interesy kilku podejrzanych w danym postępowaniu karnym pozostają albo nie pozostają w sprzeczności, rzadko kiedy będzie miała charakter oczywisty. Trzeba liczyć się z tym, że często będzie ona wymagała drobiazgowej analizy faktycznej i prawnej sytuacji poszczególnych podejrzanych, zgromadzonego materiału dowodowego czy też sposobu jego gromadzenia. Ustawodawca, decydując się na zawężenie możliwości zaskarżenia rozstrzygnięcia co do sprzeczności interesów, powinien uczynić to w taki sposób, by zminimalizować ryzyko błędnej decyzji sądu (prezesa sądu) w kwestii istnienia tej sprzeczności. Nie służy temu ograniczenie prawa zaskarżenia tylko do jednego rodzaju rozstrzygnięcia, gdyż nie maksymalizuje możliwości jak najbardziej pełnej i dogłębnej oceny dokonywanej przez sąd. Ograniczenie przewidziane w kodeksie postępowania karnego mogło prowadzić do naruszenia konstytucyjnego prawa podejrzanego do obrony, a także – ze względu na konsekwencje prowadzenia obrony w sytuacji kolizyjnej – wpływać na rzetelność procesu karnego. Ustawodawca nie wskazał zaś takich interesów lub wartości konstytucyjnych, których ochrona przeważałaby nad ochroną efektywnego prawa podejrzanego do obrony (w. z 27 kwietnia 2022 r., SK 53/20).

2.2. Prawo do sprawiedliwej procedury

2.2.1. Sprawiedliwa procedura sądowa

Do najważniejszych środków ochrony wolności i praw konstytucyjnych zalicza się gwarantowane przez Konstytucję prawo do sądu. Składają się na nie różne elementy, w tym prawo do rozpoznania sprawy przez – właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły – sąd, w ramach odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnej z wymogami sprawiedliwości i jawności.

W prawie do rozstrzygnięcia sprawy w sprawiedliwej (rzetelnej) procedurze przez sąd posiadający przymiot bezstronności nie mieści się prawo do oceny legalności powołania sędziego dokonywanej w ramach instytucji procesowej wyłączenia sędziego.

W kodeksie postępowania cywilnego ustawodawca zawarł przepis, zgodnie z którym sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Prawa do sprawiedliwej procedury sądowej nie narusza to, że przepis ten nie normuje wprost wyłączenia sędziego na wniosek strony uzasadniony wyłącznie subiektywną utratą zaufania strony co do bezstronności sądu i obiektywnego działania w granicach prawa. Wykładnia tego przepisu odnosząca się do przyczyn wyłączenia sędziego „na wniosek” jest zasadniczo zgodna i jednolita zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jak i w poglądach twórców doktryny prawnej. Według tej wykładni wyłączenia sędziego nie uzasadnia jedynie subiektywne odczucie strony, że sędzia nie jest bezstronny, nawet jeżeli sąd wydawał orzeczenia dla niej niekorzystne. Subiektywne przeświadczenie strony, że sędzia nieobiektywnie prowadził postępowanie, popełnia błędy w ocenie dowodów lub wadliwie ocenia daną sprawę czy wręcz prawo procesowe, nie może stanowić podstawy wyłączenia, dlatego że takie zarzuty należy rozpatrywać w postępowaniu odwoławczym lub kasacyjnym. Każdy sędzia powinien prowadzić sprawę w taki sposób, by wzbudzać zaufanie stron do wymiaru sprawiedliwości. Jednakże przyznanie stronie prawa żądania wyłączenia sędziego tylko na podstawie jej subiektywnej oceny naruszałoby w istocie prawo do sądu przysługujące innym stronom, a także podważałoby inną wartość konstytucyjną, którą jest rozstrzygnięcie sprawy w rozsądnym terminie. Nie służyłoby więc sprawiedliwej procedurze sądowej, a ponadto powodowałoby chaos w wymiarze sprawiedliwości (*w. z 12 lipca 2022 r., SK 13/20*).

Z perspektywy prawa do sprawiedliwej procedury sądowej inaczej należało oceniać rekonstruowaną z tego samego przepisu kodeksu postępowania cywilnego regulację, która za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznawała jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu. Instytucja wyłączenia sędziego służy zapewnieniu rozpoznania sprawy przez bezstronny sąd. Zakłada ona bowiem możliwość wyłączenia sędziego z orzekania w danej sprawie, jeśli okaże się, że sędzia ten nie byłby w stanie zachować się bezstronnie w stosunku do stron i innych uczestników postępowania. Zapewnienie bezstronności sądenia polega więc na tym, że sędzia orzeka subiektywnie wolny od uprzedzeń osobistych (do stron i sprawy), a jednocześnie z obiektywnego punktu widzenia daje wystarczające gwarancje wykluczenia uprawnionych wątpliwości co do jego bezstronności. W regulacji wywodzonej ze wskazanego wyżej przepisu dopuszczono, by przymiot bezstronności oceniać przez sprawdzenie, jak wyglądała procedura nominacji sędziowskich, a także by – w ramach kompetencji do wyłączenia sędziego z udziału w danej sprawie – kontrolować, czy sędzia jest zdolny do orzekania w ogóle, a nie to, czy jest zdolny do orzekania w tej sprawie ze względu na swój stosunek do strony postępowania lub przedmiotu sporu. Należy podkreślić,

że konstytucyjne prawo do sądu nie chroni sądu jako instytucji publicznoprawnej (organu państwa). Nie służy też do weryfikowania legalności sądu i jego członków. Wymaga natomiast od państwa zapewnienia realizacji tego prawa jednostkom w konkretnym postępowaniu. Oznacza to, że gwarancje rozpatrzenia sprawy przez sąd właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły muszą być ukształtowane i rozpatrywane w kontekście konkretnej sprawy, a nie w oderwaniu od niej, czyli abstrakcyjnie. Innymi słowy, gwarancje te dotyczą sędziego czy konkretnego składu orzekającego, a nie sądu w rozumieniu organizacyjnym (ustrojowym) (w. z 23 lutego 2022 r., P 10/19).

2.2.2. Sprawiedliwa procedura administracyjna

Przepisy Konstytucji stanowią podstawę do wyodrębnienia samodzielnego prawa o charakterze procesowym, czyli prawa do sprawiedliwej (rzetelnej) procedury administracyjnej lub szerzej – prawa do dobrej administracji. Jego źródłem nie jest jednak prawo do sądu, lecz przede wszystkim zasada demokratycznego państwa prawnego, w powiązaniu zwłaszcza z zasadą praworządności oraz prawem do zaskarżania rozstrzygnięć pierwszoinstancyjnych jako szczególnej konstytucyjnej gwarancji „sprawiedliwości proceduralnej”.

Prawo do sprawiedliwej procedury administracyjnej obejmuje co najmniej prawo strony do: 1) bycia wysłuchaną (przedstawienia swojego stanowiska); 2) poznania ujawnianych w sposób czytelny motywów rozstrzygnięcia, co ma zapobiegać dowolności czy wręcz arbitralności w działaniu organu; 3) przewidywalności przebiegu postępowania.

Prawa do sprawiedliwej (rzetelnej) procedury administracyjnej, a zwłaszcza prawa strony do bycia wysłuchaną, nie narusza ograniczenie możliwości oceny dowodu w postaci ostatecznego orzeczenia lekarskiego w postępowaniu o wydanie pozwolenia na broń. Ograniczenie to wynika z przepisu ustawy o broni i amunicji będącego częścią regulacji dotyczącej odwołania od orzeczenia lekarskiego lub psychologicznego, w którym stwierdza się, czy osoba ubiegająca się o pozwolenie na broń spełnia – określone w tej ustawie – negatywne przesłanki wydania takiego pozwolenia. Przepis ten stanowi, że orzeczenie lekarskie lub psychologiczne wydane w trybie odwoławczym jest ostateczne. W orzecznictwie sądów administracyjnych przyjmuje się generalnie, że w postępowaniu administracyjnym w sprawie pozwolenia na broń organ jest związany orzeczeniem lekarskim wydanym w trybie odwoławczym. Nie znaczy to jednak, że w ogóle nie podlega ono ocenie w toku postępowania administracyjnego. Regulacja zawarta w ustawie o broni i amunicji powinna być analizowana w ścisłym związku zwłaszcza z wyrażonymi w kodeksie postępowania administracyjnego zasadami (m.in. zasadą prawdy materialnej w postępowaniu administracyjnym), a także szczegółowymi przepisami, które dotyczą postępowania dowodowego. Sądy administracyjne dostrzegają zresztą, że w demokratycznym państwie prawa nie jest dopuszczalne, aby wiążący dowód w postaci orzeczenia lekarskiego wydanego w trybie odwoławczym pozostawał poza jakąkolwiek kontrolą i oceną. Organ administracji nie dysponuje wiedzą specjalną, by zweryfikować trafność diagnozy lekarskiej (psychologicznej), lecz może, a nawet powinien, ocenić moc dowodową wydanego na podstawie ustawy o broni i amunicji

orzeczenia lekarskiego – w szczególności, czy wydano je zgodnie z prawem, czy nie ma w nim dostrzegalnych na pierwszy rzut oka sprzeczności. Jeśli obywatel podważa rzetelność badań, organ ma obowiązek kwestię tę wyjaśnić, co nie znaczy – samodzielnie ocenić (zweryfikować), czy osoba ubiegająca się o pozwolenie na broń rzeczywiście cierpi na daną chorobę czy określone zaburzenie. W postępowaniu przed organem administracji można natomiast obalić moc dowodową orzeczenia, w którym istnienie choroby lub zaburzenia stwierdzono. Należy też pamiętać, że ustawodawca przewidział inne instrumenty zabezpieczające rzetelność postępowania orzeczniczo-diagnostycznego. Po pierwsze, postępowanie to jest prowadzone tylko przed upoważnionymi lekarzami i psychologami posiadającymi specjalne kwalifikacje. W ramach tego postępowania istnieje tryb odwoławczy, w którym podmiotami odwoławczymi są wyspecjalizowane ośrodki o wyższym stopniu referencyjnym, niepozostające w organizacyjnym związku z lekarzami lub psychologami rozstrzygającymi po raz pierwszy o stanie zdrowia osoby ubiegającej się o pozwolenie na broń. Po drugie, ustawa o broni i amunicji przewiduje odrębny środek kontroli wykonywania i dokumentowania badań lekarskich lub psychologicznych. Ustawodawca nie określił, jaki skutek wywiera ustalenie w następstwie kontroli, że w trakcie badań doszło do uchybień, które mogły wpłynąć na ich wyniki. Jednakże, zgodnie z orzecznictwem sądów administracyjnych, negatywny rezultat kontroli może być podstawą do przeprowadzenia ponownego badania przez lekarza (psychologa). Poza tym kontrola może potwierdzić zasadność przeprowadzenia przez upoważnionych lekarzy (psychologów) nowych badań i wydania na ich podstawie orzeczenia odmiennego od pierwotnego. Jakkolwiek cały mechanizm weryfikacji i kontroli orzeczeń lekarskich (psychologicznych) może okazywać się w praktyce niewystarczający, to powodem jego nieefektywności nie jest regulacja wynikająca z kwestionowanego przepisu. Nie narusza ona istoty prawa strony postępowania do bycia wysłuchaną, gdyż ani zawierający ją przepis – analizowany z uwzględnieniem całego jego kontekstu normatywnego – ani orzecznictwo sądów administracyjnych nie pozbawiają zainteresowanego możliwości podważenia orzeczenia lekarskiego w wypadku jego wadliwości (*w. z 23 listopada 2022 r., SK 113/20*).

Konstytucyjnych wymagań sprawiedliwej procedury administracyjnej nie spełniała natomiast ustawowa regulacja postępowania administracyjnego przed starostą w sprawach o zatrzymanie prawa jazdy osobie kierującej pojazdem, której zarzucono przekroczenie prędkości lub liczby przewożonych pasażerów. Ustawa o kierujących pojazdami stanowi, że starosta w drodze decyzji administracyjnej zatrzymuje prawo jazdy, jeśli kierujący pojazdem przekroczył dopuszczalną prędkość o więcej niż 50 km/h na obszarze zabudowanym lub przewoził pasażerów w liczbie wyższej niż dopuszczalna. Zakwestionowana regulacja wskazywała, że podstawą zatrzymania prawa jazdy jest informacja organu kontroli ruchu drogowego o ujawnieniu naruszenia prawa. To właśnie uregulowanie tej proceduralnej kwestii okazało się niezgodne z Konstytucją. Pozbawiało bowiem osobę, której prawo jazdy miało być zatrzymane, możliwości zakwestionowania w postępowaniu administracyjnym treści informacji organu kontroli ruchu drogowego i przedstawienia dowodów mogących świadczyć o nieprawidłowościach podczas pomiaru prędkości lub ustalenia liczby przewożonych pasażerów przez organ kontroli ruchu drogowego.

W orzecznictwie sądów administracyjnych utrwała się interpretacja, zgodnie z którą podstawę wydania decyzji o zatrzymaniu prawa jazdy stanowi wyłącznie informacja organu kontroli ruchu drogowego. W toku postępowania administracyjnego toczącego się na podstawie ustawy o kierujących pojazdami starosta nie dokonuje samodzielnie żadnych ustaleń faktycznych co do przebiegu zdarzenia. Jest związany treścią informacji otrzymanej od organu kontroli ruchu drogowego. Starosta nie ma możliwości ani powoływać z urzędu, ani badać na wniosek strony dowodów mających znaczenie dla rozstrzygnięcia, czy rzeczywiście doszło do naruszenia przepisów prawa. Z punktu widzenia zaś kierującego pojazdem, taki automatyzm mechanizmu wydawania decyzji administracyjnej o zatrzymaniu prawa jazdy wyklucza możliwość korzystania z prawa do obrony swoich racji w postępowaniu, które prowadzić ma do nałożenia sankcji oznaczającej konkretne dolegliwości w zakresie życia prywatnego, rodzinnego i zawodowego. Należy podkreślić, że postępowanie przed organem władzy publicznej, które ma spełniać niezbędne w państwie prawnym standardy sprawiedliwej procedury, musi zapewniać staranne wyjaśnienie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a także gwarantować każdej stronie prawo do wysłuchania, tj. prawo do przedstawiania dowodów i obrony swoich racji. Koniecznym warunkiem dopuszczalności zastosowania sankcji – niezależnie od tego, czy miałaby charakter kary w znaczeniu prawa karnego, czy tzw. kary administracyjnej – pozostaje wszechstronne zbadanie przez organ stanu faktycznego i zrekonstruowanie rzeczywistego przebiegu zdarzenia. Nałożenie sankcji może bowiem nastąpić wyłącznie na podstawie prawdziwych ustaleń faktycznych, zgodnie z zasadą prawdy obiektywnej. Innymi słowy, w państwie prawnym nikt nie może ponosić kary za czyn, którego w rzeczywistości nie popełnił. W sytuacji gdy strona konsekwentnie kwestionuje popełnienie naruszenia prawa, podnosząc zarzuty i przedstawiając stosowne dowody, wszelkie wątpliwości co do rzeczywistego przebiegu zdarzenia powinny być rozstrzygnięte, zanim zostanie na nią nałożona sankcja. Do ustawodawcy należy określenie adekwatnego trybu i środków prawnych umożliwiających wszechstronne i rzetelne wyjaśnienie okoliczności dotyczących podstawy ukarania (w. z 13 grudnia 2022 r., K 4/21).

2.3. Prawo do zaskarżenia rozstrzygnięć pierwszoinstancyjnych

Zgodnie z Konstytucją, wszelkie orzeczenia i decyzje wydane w postępowaniu pierwszoinstancyjnym (także sądowym) mogą zostać zaskarżone w celu zweryfikowania ich prawidłowości. W kontekście tego prawa przez stronę należy rozumieć wszystkie podmioty, których praw lub obowiązków dotyczy rozstrzygnięcie wydane w pierwszej instancji, nawet jeżeli prawo nie przewiduje udziału tych podmiotów w postępowaniu prowadzącym do wydania danego rozstrzygnięcia.

Prawo zaskarżania orzeczeń i decyzji nie ma charakteru absolutnego. Konstytucja pozwala ustawodawcy na jego ograniczenie, a nawet na odjęcie, pod warunkiem że jest to uzasadnione i zgodne z konstytucyjną zasadą proporcjonalności.

Zasadę tę respektował ustawodawca, określając w jednym z przepisów kodeksu karnego wykonawczego, kto może zaskarżyć zarządzenie prokuratora odmawiającego zgody na kontakt telefoniczny z tymczasowo aresztowanym. Przepis ten stanowi, że na zarządzenie o odmowie wyrażenia zgody na korzystanie z aparatu telefonicznego

tymczasowo aresztowanemu przysługuje zażalenie do sądu, do którego dyspozycji pozostaje, przy czym zażalenie na zarządzenie prokuratora rozpoznaje prokurator nadrzędny. Prawa złożenia zażalenia na zarządzenie prokuratora ustawodawca nie przyznał więc osobie najbliższej, która ubiegała się o kontakt telefoniczny z tymczasowo aresztowanym. Rozwiązanie polegające na pozbawieniu osób najbliższych możliwości kwestionowania wspomnianego zarządzenia może być uznane za przydatne do osiągnięcia efektywności, sprawności i szybkości postępowania karnego. Rozstrzygnięcie sprawy w rozsądnym terminie, stanowiące jeden z celów tego postępowania, współtworzy zaś przesłankę porządku publicznego, którą jako wartość mogącą uzasadniać ustawowe ograniczenia konstytucyjnych wolności i praw jednostki wskazuje zasada proporcjonalności. W jej świetle analizowane rozwiązanie jest również niezbędne. W sposób możliwie najmniej uciążliwy ingeruje ono w określone w Konstytucji prawo do zaskarżania rozstrzygnięć pierwszoinstancyjnych. Nie wyłącza bowiem zaskarżalności zarządzenia odmawiającego zgody na kontakt telefoniczny, ale jedynie ogranicza krąg podmiotów uprawnionych do jego zażalenia do tymczasowo aresztowanego. Samo istnienie środka odwoławczego stanowi zaś jedną z gwarancji adekwatnego uzasadnienia odmowy przez prokuraturę. Ponadto rozwiązanie to nie jest nadmierne. Decyzję o uruchomieniu kontroli zarządzenia odmownego ustawodawca pozostawił tymczasowo aresztowanemu, w ramach rozsądnego kompromisu między różnymi wartościami konstytucyjnymi. Jeżeli tymczasowo aresztowany nie wyrazi chęci utrzymywania więzi rodzinnej za pomocą rozmowy telefonicznej z osobą najbliższą, to – nawet w wypadku uzyskania odpowiedniej zgody przez tę ostatnią – do rozmowy nie dojdzie. Poza tym to właśnie tymczasowo aresztowany narażony jest na wystąpienie negatywnych konsekwencji uruchomienia kontroli zarządzenia, gdy wskutek wniesienia zażalenia wydłużeniu ulegnie postępowanie karne, a w jego ramach stosowanie tymczasowego aresztowania. Można zatem stwierdzić, że w tym wypadku ustawodawca prawidłowo skorzystał z przysługującego mu marginesu swobody w zakresie ingerencji w wolności i prawa jednostki, zachowując właściwą proporcję dóbr chronionych w stosunku do dóbr poświęcanych (*w. z 22 czerwca 2022 r., SK 32/19*).

3. Kompetencje konstytucyjnych organów państwa

3.1. Akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Zgodnie z Konstytucją, Prezydent Rzeczypospolitej, korzystając ze swoich konstytucyjnych i ustawowych kompetencji, wydaje akty urzędowe. Nie znaczy to, że każde działanie Prezydenta, również materializujące się w formie określonego dokumentu, stanowi akt urzędowy; jest nim bowiem tylko akt, w którym Prezydent o czymś rozstrzyga, a zatem realizuje którąś z materii kierownictwa państwowego.

Co do zasady, akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej wymagają dla swojej ważności podpisu (kontrasygnaty) Prezesa Rady Ministrów, który przez podpisanie aktu ponosi odpowiedzialność przed Sejmem. Z obowiązku kontrasygnaty zwolnione są akty urzędowe Prezydenta, które Konstytucja wymienia w katalogu jego prerogatyw, a także inne działania (czynności) urzędowe, niebędące aktami urzędowymi.

Przedstawiony standard konstytucyjny naruszała regulacja wynikająca z przepisu ustawy o Sądzie Najwyższym i wskazanego wcześniej przepisu kodeksu postępowania cywilnego, który dotyczy wyłączenia sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Wspomniany przepis ustawy o Sądzie Najwyższym stanowi, że Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, obwieszcza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” liczbę wolnych stanowisk sędziego przewidzianych do objęcia w poszczególnych izbach Sądu Najwyższego. Zakwestionowana regulacja za przesłankę wyłączenia sędziego z orzekania uznawała okoliczność, że wspomniane obwieszczenie miałooby wymagać dla swojej ważności kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów, a jej brak – oznaczać miałyby powstanie wątpliwości co do bezstronności sędziego powołanego do pełnienia urzędu w procedurze nominacyjnej rozpoczętej takim obwieszczeniem. Przedstawiona regulacja ustanawiała swoistą, niemającą podstaw w systemie prawnym, przesłankę stronnictwa sędziego, tworząc faktycznie instytucję kontroli procesu powoływania sędziów przez Prezydenta Rzeczypospolitej. Wymaganie, by wydawane przez niego obwieszczenie było kontrasygnowane przez Prezesa Rady Ministrów, pozostawałoby w sprzeczności z konstytucyjną zasadą podziału władzy i rolą Prezydenta w procesie powoływania sędziów. Zgodnie z Konstytucją, Prezydent Rzeczypospolitej, korzystając ze swoich konstytucyjnych i ustawowych kompetencji, wydaje akty urzędowe. Konstytucja stanowi też, że na zasadach w niej określonych Prezydent Rzeczypospolitej wydaje rozporządzenia i zarządzenia, a – w zakresie realizacji pozostałych swoich kompetencji – postanowienia. Jeśli zatem Prezydent, korzystając z konstytucyjnych i ustawowych kompetencji, wydaje akty urzędowe, a Konstytucja wyczerpująco wymienia, jakie akty wydaje on, gdy realizuje swoje kompetencje, to obwieszczenie nie może być uznane za akt urzędowy w powyższym rozumieniu. Nie może więc być analizowane w kontekście wymogu uzyskania kontrasygnaty, ponieważ kontrasygnata ma związek z aktami urzędowymi Prezydenta. Obwieszczenie o wolnych stanowiskach sędziego Sądu Najwyższego nie jest aktem urzędowym także dlatego, że choć przybiera formę pisemną, kierowaną do danej kategorii odbiorców, nie rozstrzyga o ich prawach lub obowiązkach. Obwieszczenie to jest natomiast czynnością techniczną (informacyjną), potwierdzającą jedynie pewien istniejący w Sądzie Najwyższym stan faktyczny – w szczególności nie tworzy dla potencjalnych kandydatów na sędziów żadnych praw. Stanowi więc czynność urzędową, a nie akt urzędowy w rozumieniu Konstytucji (*w. z 23 lutego 2022 r., P 10/19*).

3.2. Kompetencje Trybunału Konstytucyjnego

Trybunał Konstytucyjny orzeka – w sposób powszechnie obowiązujący i ostateczny – między innymi w sprawach zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją, a także zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie. Kompetencję tę Konstytucja przyznaje Trybunałowi na zasadzie wyłączności, a to znaczy, że nie jest dzielona z innymi organami, w tym z sądami czy trybunałami międzynarodowymi.

W związku z tym nie do pogodzenia z Konstytucją okazała się część regulacji zawartych w jednym z przepisów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej także: Konwencja) stanowiącym, że „każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej”. Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej także: ETPC) wywiódł z tego przepisu kilka norm. Jedna z nich uprawniała go do oceny procesu powoływania sędziów, z pominięciem powszechnie obowiązujących przepisów Konstytucji oraz ustaw, a także ostatecznych i powszechnie obowiązujących wyroków polskiego Trybunału Konstytucyjnego. Skoro jednak orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego są ostateczne i mają moc powszechnie obowiązującą, to nieuznawanie skutku wywołanego wyrokiem Trybunału narusza Konstytucję. Nie ma przy tym znaczenia, czy takiego uznania odmawia organ krajowy, czy międzynarodowy. Jeżeli odmawia tego trybunał międzynarodowy, działa wbrew wiążącej w prawie międzynarodowym zasadzie poszanowania jurysdykcji krajowej w sprawach ustrojowych państwa. Zasada ta nie tylko nie dopuszcza wtargnięcia w zagadnienia ustrojowe państwa żadnego innego systemu prawa wewnętrznego, lecz także zasadniczo, odrzuca jurysdykcję trybunałów międzynarodowych w tej mierze. Wyjątek stanowi tylko zgoda państwa udzielona w wyraźnie przyjętym zobowiązaniu międzynarodowym, w określonym w niej zakresie. Zgoda udzielona przez Polskę na jurysdykcję ETPC w sferze praw człowieka nie oznaczała przyzwolenia na podważanie konstytucyjnych skutków wyroków Trybunału Konstytucyjnego. Z zacytowanego przepisu konwencji ETPC wywiódł ponadto normę, która pozwalała mu ocenić zgodność z Konstytucją i Konwencją ustaw dotyczących ustroju sądownictwa lub Krajowej Rady Sądownictwa. Celem tej oceny miało być ustalenie spełnienia przesłanki „sądu ustanowionego ustawą”, o którym mowa we wskazanym wyżej przepisie Konwencji, jako elementu prawa do rzetelnej procedury sądowej. Dzięki tej normie ETPC oraz organy krajowe mogły samodzielnie oceniać konstytucyjność ustaw i odmawiać ich stosowania również wtedy, gdy ocena ta byłaby sprzeczna z oceną Trybunału Konstytucyjnego dokonaną w ogłoszonym wyroku. Konstytucja wyraźnie jednak wyznacza organ mogący wiążąco orzekać o zgodności ustaw z Konstytucją i ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja nastąpiła za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie. Organem tym jest Trybunał Konstytucyjny. Gdyby kompetencje w zakresie orzekania o zgodności z Konstytucją wspomnianych aktów miały równoległe inne organy, znaczyłoby to, że w odniesieniu do tych samych przepisów (norm) mogą przyjmować odmienne oceny, co naruszałoby istotę kompetencji wynikających z Konstytucji, a także ingerowałoby w ostateczny charakter orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego (*w. z 10 marca 2022 r., K 7/21*).

4. Hierarchia źródeł prawa i zasady jego tworzenia

4.1. Dopuszczalny zakres ustawowej zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej

Konstytucja stanowi, że ratyfikacja przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej i jej wypowiedzenie wymaga uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, jeżeli umowa dotyczy wolności, praw lub obowiązków obywatelskich określonych w Konstytucji.

Z umowy międzynarodowej dotyczącej konstytucyjnych wolności, praw lub obowiązków obywatelskich nie mogą wynikać normy wykraczające poza zakres, który obejmuje, a odnośnie do którego została – mogła zostać – wyrażona ustawowa zgoda na ratyfikację.

Poza wyznaczone w Konstytucji granice wykroczył powoływany wcześniej przepis Konwencji, zgodnie z którym „każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej”. Przepis ten naruszał Konstytucję w zakresie, w jakim umożliwił Europejskiemu Trybunałowi Praw Człowieka wywiedzenie z niego dwóch norm: 1) kreującej podmiotowe prawo sędziego do zajmowania funkcji administracyjnej w strukturze polskiego sądownictwa powszechnego; 2) uprawniającej ETPC do oceny procesu powoływania sędziów, i to z pominięciem powszechnie obowiązujących przepisów Konstytucji oraz ustaw, a także ostatecznych i powszechnie obowiązujących wyroków polskiego Trybunału Konstytucyjnego. Niezgodność z Konstytucją obu norm polegała między innymi na tym, że ich treść powstała poza konstytucyjnym trybem ratyfikacji umowy międzynarodowej, gdyż była tworzona w drodze prawotwórczej działalności ETPC. Zgodnie z Konstytucją, ratyfikowana umowa międzynarodowa jest częścią prawa powszechnie obowiązującego. Jej miejsce w krajowym porządku prawnym wyznacza z kolei przepis Konstytucji przyznający Trybunałowi Konstytucyjnemu kompetencję do badania hierarchicznej zgodności prawa. Normy prawa międzynarodowego, zwłaszcza te wynikające z Konwencji, nie mogą kształtować uniwersalnego ustroju sądów dla państw-stron tej umowy ani właściwości sądów, ani szczegółowych zasad dotyczących procesów powoływania sędziów. Materie te należą do kompetencji państwa i wynikają z jego funkcji. Stanowi to element tożsamości konstytucyjnej i jest wyrazem suwerenności państwa. Przy ustalaniu – w związku z treścią cytowanego przepisu Konwencji – czy określony sąd został „ustanowiony ustawą”, Europejski Trybunał Praw Człowieka oraz sądy krajowe powinny odwoływać się do powszechnie obowiązujących przepisów prawa krajowego i powszechnie obowiązującego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. Nie sposób uznać, że państwo polskie wyraziło w drodze ratyfikacji Konwencji zgodę na umieszczenie w treści cytowanego przepisu normy dopuszczającej pomijanie przepisów krajowych, w tym konstytucyjnych, przy ocenie legalności procesu nominacji sędziów i kreowanie w tej sferze norm przez ETPC lub sądy krajowe. Takiej zgody Polska nie mogła wyrazić, bo materia dotycząca powoływania sędziów należy do ustrojodawcy, a z jego upoważnienia – w pewnym

tylko stopniu – może być konkretyzowana w ustawie. Skoro zaś ustrój i właściwość sądów, decydujące o kształcie sądownictwa, zaliczają się do elementów definiujących funkcję państwa, a sprawowanie wymiaru sprawiedliwości jest jednym z przejawów państwowej suwerenności, to konstytucyjne odesłanie do ustawy trzeba w tym względzie odczytywać ściśle. Choć przy tym niektóre materie określone w ustawie lub w których Konstytucja wymaga wydania ustawy mogą być przedmiotem umowy międzynarodowej ratyfikowanej za zgodą wyrażoną w ustawie, to należy uznać, że sama parlamentarna zgoda na ratyfikację nie daje temu aktowi tak silnej legitymacji demokratycznej jak ustanowienie ustawy, na której konkretną treść wpływ ma wyłącznie parlament. Jeśli zatem z cytowanego przepisu Konwencji wywodzi się normę, która uprawnia ETPC lub sądy krajowe do oceny procesu powoływania sędziów oraz normę uprawniającą do pomijania przepisów Konstytucji i ustaw, a także ostatecznych i powszechnie obowiązujących wyroków Trybunału Konstytucyjnego, to normy takie naruszają konstytucyjny obowiązek wyrażenia zgody na ratyfikację określonego rodzaju umowy międzynarodowej. Normy te są bowiem tworzone nie na poziomie konstytucyjnym, lecz konwencyjnym, przez działalność Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (*w. z 10 marca 2022 r., K 7/21*).

4.2. Szczególna określoność przepisów prawa podatkowego

Konstytucja nakłada na ustawodawcę obowiązek zapewnienia dostatecznej określoności przepisów prawa. Oznacza to w szczególności, że powinny być one wystarczająco precyzyjne oraz komunikatywne. W tym zakresie Konstytucja wprowadza dwa standardy poprawności legislacyjnej: zwykły, który dotyczy wszelkich przepisów prawnych (standard ten gwarantuje zasada poprawnej legislacji, mająca podstawę w zasadzie demokratycznego państwa prawnego), oraz podwyższony, który dotyczy przepisów stanowiących w określonych obszarach (standard ten gwarantują z kolei zasady szczególnej określoności przepisów ograniczających wolności i prawa człowieka i obywatela, przepisów represyjnych czy podatkowych).

W wypadku prawa podatkowego Konstytucja formułuje nakaz precyzyjnego ustalenia w ustawie wszystkich istotnych elementów stosunku podatkowego, a ponadto wskazuje, w odniesieniu do jakich elementów tego stosunku (podmioty, przedmiot, stawki, zasady przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorie podmiotów zwolnionych) rozważany obowiązek ma charakter szczególny. Wszystko po to, by zainteresowany znał dokładną treść i wysokość ciążących na nim obowiązków podatkowych w chwili zajścia zdarzeń powodujących powstanie takich obowiązków, a więc by mógł przewidywać podatkowe konsekwencje swoich działań.

Występujące w praktyce trudności interpretacyjne same w sobie nie świadczą jeszcze o naruszeniu zasady dostatecznej określoności przepisów prawa (także podatkowego). Każdy akt normatywny zawiera przepisy, w których występują pojęcia o mniejszym lub większym stopniu nieokreśloności. Sprzyja to uelastycznieniu porządku prawnego i umożliwia organom stosującym prawo uwzględnienie wielości okoliczności faktycznych. Wobec tego pozbawienie mocy obowiązującej określonego przepisu z powodu jego niejasności lub nieprecyzyjności powinno być traktowane jako środek ostateczny, stosowany wtedy, gdy inne metody usuwania wątpliwości

dotyczących treści przepisu, w szczególności przez jego interpretację, okazały się niewystarczające.

Podwyższonego standardu określoności prawa podatkowego dochował ustawodawca w przepisie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, w którym zawarł definicję działalności gospodarczej. Definicja ta ma charakter autonomiczny na gruncie tej ustawy i w zakresie objętym przedmiotem jej regulacji ma zasadnicze znaczenie dla kwalifikowania, według zawartych w niej kryteriów, aktywności podatnika jako działalności gospodarczej. Definicja działalności gospodarczej została wszechstronnie zinterpretowana w spójnym i jednolitym orzecznictwie sądów administracyjnych, w którym wyróżniono kilka elementów tworzących to pojęcie. Chodzi o działalność zarobkową, wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły, prowadzoną we własnym imieniu i na własny lub cudzy rachunek. Do oceny, czy wskazane cechy przysługują konkretnym czynnościom, rozstrzygające znaczenie mają okoliczności, w jakich czynności te są wykonywane. O prowadzeniu działalności gospodarczej przesądzają zatem obiektywne i zewnętrzne jej przejawy, a nie przekonanie podatnika. Niezależnie od tego trzeba pamiętać o fundamentalnej dla wykładni przepisów podatkowych zasadzie, która nakazuje, by niedające się usunąć wątpliwości co do ich treści rozstrzygano na korzyść podatnika (w. z 19 lipca 2022 r., SK 20/19).

4.3. Ograniczenia samodzielności samorządu terytorialnego w sferze tworzenia prawa

Konstytucyjny kształt samorządu terytorialnego jest wyrazem koncepcji tego samorządu jako samodzielnego podmiotu wykonującego istotną część zadań publicznych w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Przepisy konstytucyjne przewidują, po pierwsze, wykonywanie przez samorząd terytorialny zadań publicznych niezastrzeżonych przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych, a po drugie, traktowanie zadań służących zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej jako zadań własnych.

Niezależnie od tego, Konstytucja wprost ogranicza samodzielność samorządu terytorialnego w sferze tworzenia prawa miejscowego, podporządkowując ją ustawie, która ma ustalać zasady i tryb wydawania aktów prawa miejscowego, a także stanowić dla nich podstawę oraz wyznaczać granice, w jakich musi mieścić się zawarta w nich regulacja.

Z tego względu zgodny z Konstytucją jest przepis ustawy o samorządzie gminnym, który dopuszcza wydawanie przez radę gminy przepisów porządkowych – niezbędnych dla ochrony życia lub zdrowia obywateli oraz dla zapewnienia porządku, spokoju i bezpieczeństwa publicznego – tylko w zakresie nieuregulowanym w odrębnych ustawach lub innych przepisach powszechnie obowiązujących. Konstytucyjna koncepcja samorządu terytorialnego jako samodzielnego podmiotu wykonującego istotną część zadań publicznych w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność wymaga pozostawienia jego organom możliwie dużej swobody (samodzielności) kształtowania prawa miejscowego. Zakwalifikowanie spraw porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli w gminach jako zadania własnego w rozumieniu Konstytucji nie oznacza jednak nieograniczonej autonomii jednostki

samorządu terytorialnego w zakresie określania zasad, form i finansowania realizacji tych zadań. Konstytucja przewiduje wyraźnie ramy ustawowe, w których może działać jednostka samorządu terytorialnego. Co się tyczy stanowienia aktów prawa miejscowego, Konstytucja również przesądza, że organy samorządu terytorialnego wydają akty prawa miejscowego, obowiązujące na obszarze ich działania, na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawie. Konstytucja zasadniczo nie wskazuje materii mogących być przedmiotem aktów prawa miejscowego, pozostawiając ustawodawcy w tej mierze szeroką swobodę. Nie ma przy tym konstytucyjnych przeszkód, by powierzył on organom samorządu terytorialnego ogólną kompetencję do stanowienia regulacji prawnych mających na celu przeciwdziałanie zagrożeniom życia, zdrowia lub mienia, a także spokoju publicznego na obszarze ich działania, pod warunkiem że regulacje te są zgodne z zasadą proporcjonalności i nie jest możliwe skuteczne przeciwdziałanie tym zagrożeniom za pomocą istniejących rozwiązań ustawowych. Taką konstrukcję przyjęto w odniesieniu do przepisów porządkowych wydawanych przez radę gminy. Przysługująca jej kompetencja prawodawcza obejmuje sprawy, które nie są uregulowane w ustawach lub innych przepisach powszechnie obowiązujących. Rozwiązanie to mieści się w wyznaczonej przez Konstytucję kompetencji ustawodawcy do określenia zasad stanowienia aktów prawa miejscowego i nie może być uznane za niedopuszczalną ingerencję w sferę samodzielności samorządu terytorialnego (w. z 27 kwietnia 2022 r., K 12/20).

Rozdział III. Kontrola wstępna skarg konstytucyjnych i wniosków w 2022 r.

Zgodnie z art. 61 ust. 1 u.o.t.p.TK, wniosek złożony przez podmiot, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji, oraz skargę konstytucyjną Prezes Trybunału kieruje do sędziego Trybunału w celu wstępnego rozpoznania na posiedzeniu niejawnym.

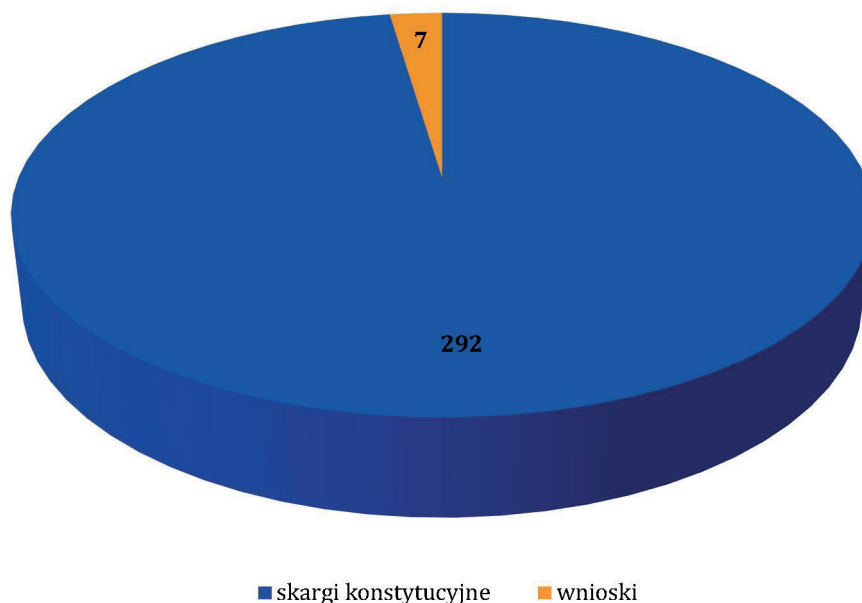
W uzasadnionych wypadkach Prezes Trybunału, przed przekazaniem skargi lub wniosku do wyznaczonego sędziego wzywa do ich uzupełnienia na podstawie art. 130 k.p.c. W ramach wstępnej kontroli pisma procesowe są oceniane z punktu widzenia spełnienia wymogów formalnych wynikających z Konstytucji i doprecyzowujących ją przepisów u.o.t.p.TK. Celem tej kontroli jest – z jednej strony – umożliwienie skarżącym i wnioskodawcom skutecznego usunięcia braków formalnych, a z drugiej strony – odmowa nadania biegu tym skargom konstytucyjnym i wnioskom, które nie spełniają przewidzianych prawem wymogów.

Pozytywny wynik wstępnej kontroli wniosku lub skargi konstytucyjnej nie przesądza definitywnie o tym, że zostaną one rozpoznane merytorycznie. Trybunał na każdym etapie bada, czy nie zachodzi którakolwiek z ujemnych przesłanek wyrokowania, skutkująca koniecznością umorzenia postępowania. W wypadku stwierdzenia przeszkody formalnej na etapie merytorycznego rozpoznania Trybunał umarza postępowanie (np. *p. z 19 października 2022 r., SK 59/19*).

1. Wpływ spraw podlegających wstępnej kontroli

W 2022 r. do Trybunału Konstytucyjnego wpłynęły 292 skargi konstytucyjne i 7 wniosków. Trybunał wydał 366 zarządzeń wzywających do usunięcia braków formalnych skarg konstytucyjnych i 7 zarządzeń wzywających do usunięcia braków formalnych wniosków. Usunięcie tych braków w terminie określonym w art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK pozwoliło na dalsze badanie skierowanych skarg konstytucyjnych i wniosków. Trybunał wydał 101 postanowień o nadaniu dalszego biegu (w tym: w zakresie oraz uwzględniających zażalenie na odmowę) skardze konstytucyjnej oraz 5 postanowień o nadaniu dalszego biegu wnioskowi. Ponadto wydał 105 postanowień o odmowie nadania dalszego biegu skardze.

Wpływ spraw podlegających wstępnej kontroli

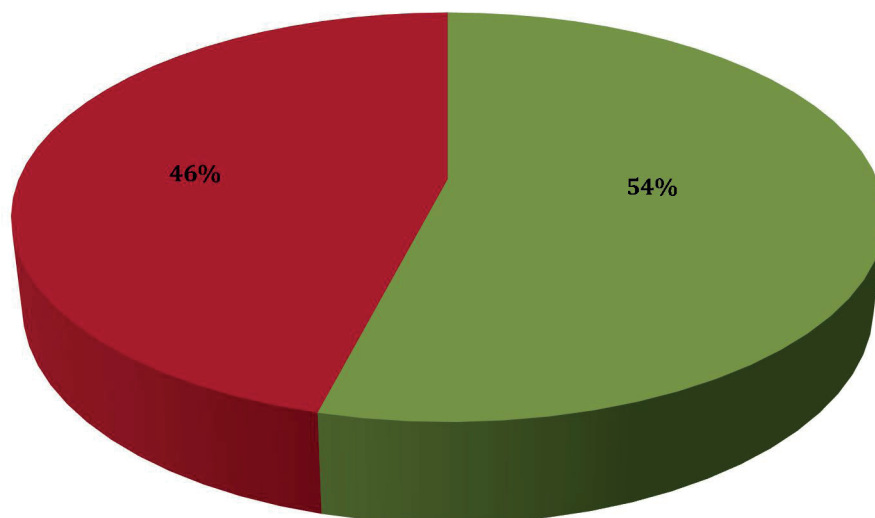

2. Przyczyny odmowy nadawania biegu skargom konstytucyjnym

Skarga konstytucyjna jest sformalizowanym środkiem ochrony konstytucyjnych praw i wolności. W 2022 r. mniej niż połowa rozpatrywanych przez Trybunał na etapie wstępnej kontroli skarg konstytucyjnych zakończyła się odmową nadania im dalszego biegu. Przyczynami wydania takich orzeczeń często był brak należytej staranności profesjonalnych pełnomocników przy sporządzaniu skarg konstytucyjnych.

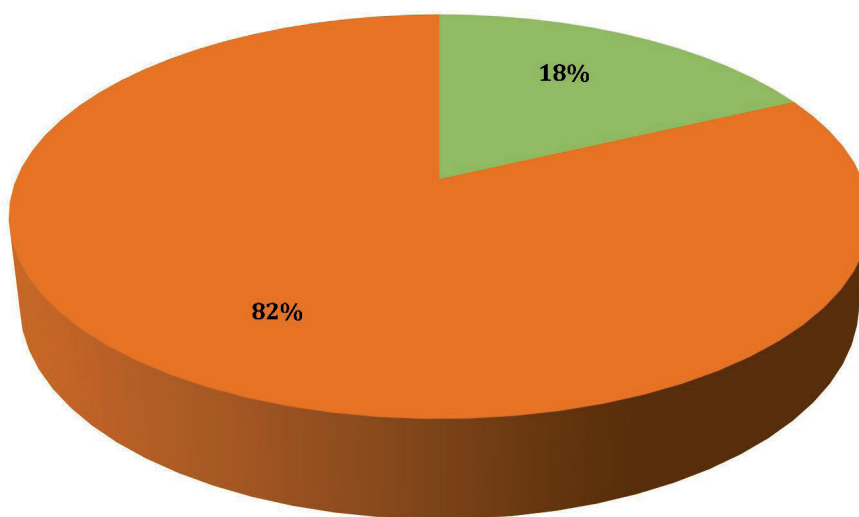
Podstawą postanowień o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu było w szczególności: nieokreślenie lub wadliwe określenie kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach konstytucyjnych skarżącego (np. *p. z 14 grudnia 2022 r., Ts 28/21*); niewyczerpanie drogi prawnej, o której stanowi art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK (np. *p. z 4 października 2022 r., Ts 71/22*); niewskazanie, która konstytucyjna wolność lub które konstytucyjne prawo skarżącego i w jaki sposób zostały naruszone (np. *p. z 12 stycznia 2022 r., Ts 172/20*); brak uzasadnienia zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu wskazanego jako przedmiot skargi ze wskazanymi konstytucyjną wolnością lub konstytucyjnym prawem skarżącego (np. *p. z 31 maja 2022 r., Ts 229/21*); wniesienie skargi konstytucyjnej z przekroczeniem terminu określonego w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK (np. *p. z 6 września 2022 r., Ts 290/21*); nieusunięcie braków formalnych w wyznaczonym terminie (np. *p. z 9 marca 2022 r., Ts 240/21*).

Wstępna kontrola skarg konstytucyjnych

■ nadanie dalszego biegu skardze konstytucyjnej ■ odmowa nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej

Skuteczność zażaleń na odmowę nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej

■ uwzględnienie zażalenia ■ niewzględnienie zażalenia

3. Wybrane problemy konstytucyjne

W 2022 r. Trybunał uznał, że spełniają warunki formalne i powinny być rozpoznane merytorycznie m.in. skargi, w których zakwestionowano przepisy regulujące zasady przyznawania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radców prawnych i adwokatów z urzędu (np. *p. z 8 czerwca 2022 r., Ts 235/21; 11 lipca*

2022 r., Ts 205/21); przepisy kodeksu postępowania cywilnego, niedające podstaw do wniesienia zażalenia na postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji (np. p. z 13 lipca 2022 r., Ts 36/21). W ocenie Trybunału, do postępowania merytorycznego należało skierować skargi konstytucyjne, w których skarżący jako podstawę przedstawili przepisy regulujące zasady przyznawania i wypłatę świadczeń rodzinnych (np. p. z: 16 lutego 2022 r., Ts 150/20; 13 października 2022 r., Ts 113/22). Do rozpoznania merytorycznego zostały również przekazane skargi związane z zagadnieniem zasiedzenia służebności przesyłu w dobrej wierze (np. p. z: 23 marca 2022 r., Ts 10/21; 25 maja 2022 r., Ts 201/21; 13 października 2022 r., Ts 48/21; 16 grudnia 2022 r., Ts 36/20), jak również te, w których zaskarżone zostały przepisy ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (np. p. z: 17 marca 2022 r., Ts 259/21; 11 maja 2022 r., Ts 208/21; 6 października 2022 r., Ts 256/21).

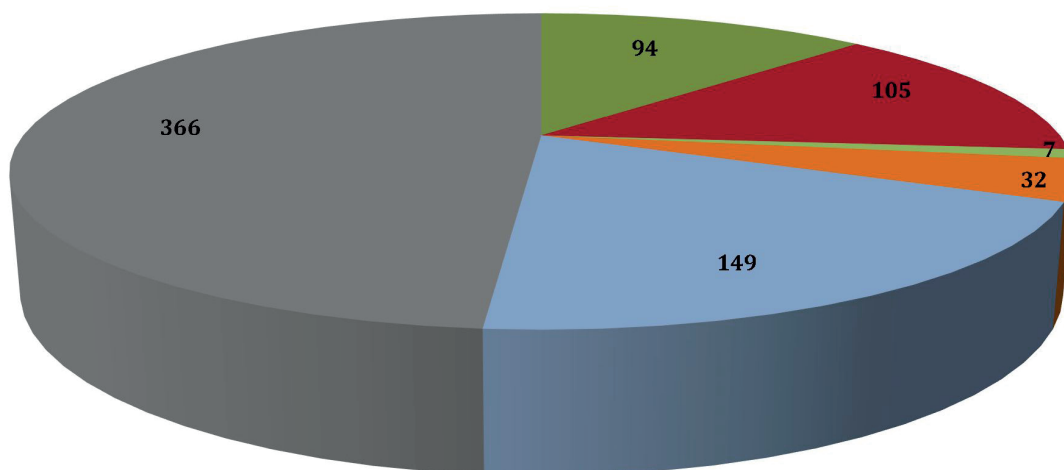
W 2022 r. nadano również dalszy bieg skargom konstytucyjnym, w których podnoszone były kwestie związane z zagadnieniami procesu karnego m.in. braku możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prezesa sądu okręgowego, w którym stwierdza się, że interesy kilku oskarżonych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę nie pozostają w sprzeczności (p. z 20 kwietnia 2022 r., Ts 287/21), czy braku możliwości zaskarżenia postanowienia prokuratora w przedmiocie dopuszczonych dowodów (p. z 23 czerwca 2022 r., Ts 172/21).

4. Wstępne rozpoznanie skarg konstytucyjnych i wniosków

Na etapie wstępnej kontroli skarg konstytucyjnych Trybunał zakończył **182** sprawy oraz wydał:

- **101** postanowień o nadaniu dalszego biegu skardze konstytucyjnej (w tym: **94** postanowienia o nadaniu dalszego biegu i nadaniu dalszego biegu w zakresie oraz **7** postanowień uwzględniających zażalenie);
- **105** postanowień o odmowie nadania dalszego biegu (w tym w zakresie);
- **39** postanowień w związku z zażaleniem na odmowę nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej (w tym: **32** postanowienia nieuwzględniające zażalenia oraz **7** postanowień uwzględniających zażalenie);
- **366** zarządzeń o konieczności usunięcia braków (w tym **230** zarządzeń Prezesa TK oraz **136** zarządzeń sędziego TK);
- **149** innych postanowień (m.in. o: kosztach, umorzeniu postępowania, zawieszeniu postępowania, sprostowaniu oczywistej omyłki, pozostawieniu zażalenia bez rozpoznania).

Postanowienia i zarządzenia wydane na etapie wstępnej kontroli skarg konstytucyjnych

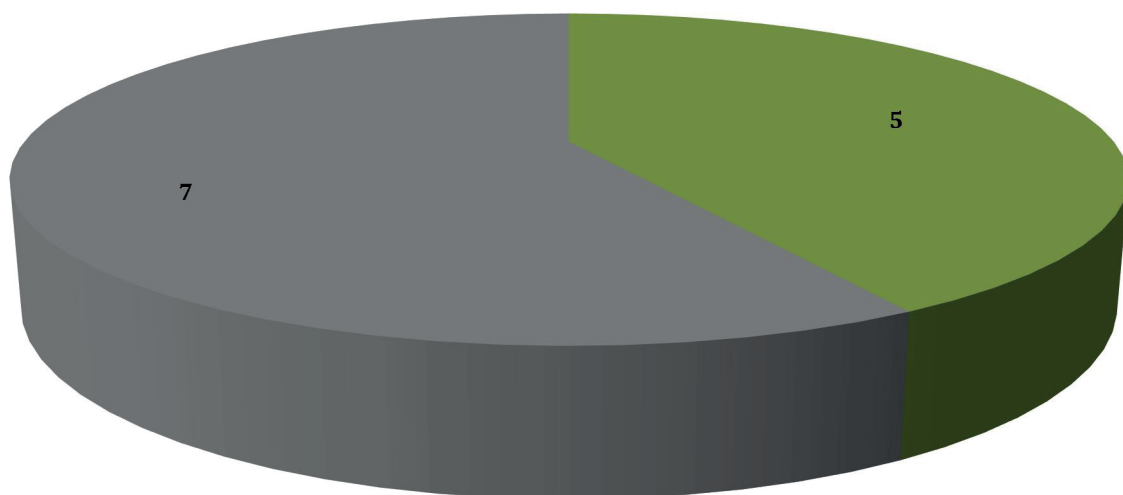
- postanowienia o nadaniu dalszego biegu (w tym w zakresie)
- postanowienia o odmowie nadania dalszego biegu (w tym w zakresie)
- postanowienia uwzględniające zażalenia
- postanowienia nieuwzględniające zażaleń
- inne postanowienia
- zarządzenia wzywające do usunięcia braków formalnych

W 2022 r. do Trybunału Konstytucyjnego wpłynęło 7 wniosków podmiotów posiadających ograniczoną legitymację do inicjowania kontroli konstytucyjności.

Na etapie wstępnej kontroli wniosków Trybunał zakończył 5 spraw oraz wydał:

- 5 postanowień o nadaniu dalszego biegu wnioskowi;
- 7 zarządzeń o konieczności usunięcia braków (w tym 4 zarządzenia Prezesa TK oraz 3 zarządzenia sędziego TK).

Postanowienia i zarządzenia wydane na etapie wstępnej kontroli wniosków

- postanowienia o nadaniu dalszego biegu (w tym w zakresie)
- zarządzenia wzywające do usunięcia braków formalnych

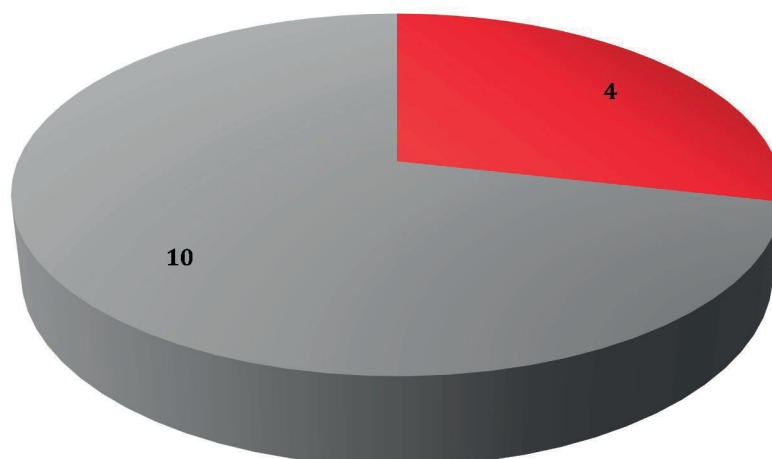
Rozdział IV. Skutki orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego dla prawodawcy oraz współdziałanie z sądami

1. Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez prawodawcę

Wyroki Trybunału Konstytucyjnego, w których orzeczono niekonstytucyjność określonych przepisów, zazwyczaj prowadzą do usunięcia stanu niekonstytucyjności z systemu prawa. Zdarza się jednak, że w związku z wyrokiem wymagana jest reakcja prawodawcy. W ramach przyjętej w Biurze Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego klasyfikacji skutków wyroków Trybunału dla prawodawcy z wyroku może wynikać, że:

- **konieczne** jest, aby prawodawca wprowadził określone zmiany w prawie,
- **wskazane** jest, aby prawodawca wprowadził określone zmiany w prawie.

Celowość podjęcia działań prawodawczych w związku z wyrokami wydanymi w 2022 r.

■ konieczność reakcji prawodawcy ■ wyroki niewymagające reakcji prawodawcy

Reakcja prawodawcy jest konieczna, jeśli od wprowadzenia określonych zmian w prawie zależy usunięcie stanu niekonstytucyjności stwierdzonego wyrokiem Trybunału. Działanie prawodawcze jest w tym wypadku wymagane do osiągnięcia konstytucyjności instytucji prawnych, których element stanowią lub stanowiły niekonstytucyjne przepisy.

Działanie prawodawcy jest natomiast wskazane, jeśli Trybunał, rozpatrując problem konstytucyjny, w uzasadnieniu wyroku zwrócił uwagę na uchybienia, które prawodawca powinien usunąć. Za wyroki, w następstwie których reakcja prawodawcy jest wskazana, uznaje się te, w uzasadnieniu których zasygnalizowano potrzebę zmiany prawa, jeśli zmiana ta nie odnosi się do wykonania samego wyroku, lecz wynika z innych przyczyn. W 2022 r. nie odnotowano wyroku w ramach tej kategorii.

W 2022 r. 10 wyroków zakwalifikowano jako niewymagające reakcji prawodawcy. W świetle przyjętej klasyfikacji, wprowadzenie zmian w prawie w ich następstwie nie zostało uznane ani za konieczne, ani za wskazane. Niemniej jednak wyroki te mogą stanowić inspirację dla prawodawcy.

1.1. Oczekiwana reakcja prawodawcy na orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego

1.1.1. Zmiany konieczne

Konieczność działania prawodawcy może wynikać ze stwierdzonego wyrokiem Trybunału niepełnego charakteru regulacji. Dotyczy to przede wszystkim rozstrzygnięć, w których Trybunał w sentencji wskazał wprost brak pewnych rozwiązań prawnych. Dlatego obowiązkiem ustawodawcy jest uzupełnienie przesłanek niestosowania wymogu odbycia aplikacji adwokackiej i złożenia egzaminu adwokackiego wobec osób, które posiadają stopień naukowy doktora nauk prawnych oraz w okresie 5 lat przed złożeniem wniosku o wpis na listę adwokatów, łącznie przez okres co najmniej 3 lat, wykonywały obowiązki asystenta radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (do 31 grudnia 2016 r. – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa) – (*w. z 7 czerwca 2022 r., SK 68/19*). Podobnie konieczne jest wprowadzenie możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prezesa sądu, w którym stwierdza się, że interesy kilku podejrzanych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę, nie pozostają w sprzeczności. Dodatkowo Trybunał zauważył podobny problem konstytucyjny związany z brakiem zaskarżalności orzeczenia sądu stwierdzającego, że interesy kilku oskarżonych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę, nie pozostają w sprzeczności (*w. z 27 kwietnia 2022 r., SK 53/20*).

Ustawodawca ma obowiązek dokonania takich zmian w prawie, które uwzględnić będą złożone przyczyny przekazywania po terminie sprawozdania, o którym mowa w art. 9o ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, i ich wpływ na wymiar przewidzianej kary administracyjnej. Konstytucyjnie niedopuszczalne jest bowiem ukształtowanie obowiązku nałożenia przez właściwy organ samorządu terytorialnego administracyjnej kary pieniężnej za przekazanie po terminie tego sprawozdania w sztywno określonej wysokości, bez względu na okoliczności tego czynu (*w. z 20 grudnia 2022 r., SK 66/21*).

Niezbędna jest zmiana niektórych przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, ponieważ wskazane w nich stawki dla adwokatów ustanowionych obrońcami z urzędu są niższe od stawek w tych samych sprawach dla adwokatów ustanowionych obrońcami z wyboru (*w. z 20 grudnia 2022 r., SK 78/21*).

1.1.2. Zmiany sygnalizowane

Zgodnie z art. 35 ust. 1 u.o.t.p.TK, Trybunał sygnalizuje Sejmowi i Senatowi oraz innym organom stanowiącym prawo istnienie uchybień i luk w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. W 2022 r. Trybunał postanowił:

- zasygnalizować Sejmowi konieczność uzupełnienia art. 66 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2022 r. poz. 1184) i art. 25 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1166) o przesłankę wykonywania obowiązków asystenta radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (do 31 grudnia 2016 r. – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa) - (*p. z 7 czerwca 2022 r., S 1/22*);
- zwrócić Ministrowi Sprawiedliwości uwagę na obowiązek usunięcia uchybień w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 18, ze zm.) oraz w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 68, ze zm.), polegających na nieuzasadnionym zróżnicowaniu zasad wynagradzania pełnomocników lub obrońców ustanowionych z urzędu względem pełnomocników lub obrońców ustanowionych z wyboru, a w konsekwencji – konieczność podwyższenia stawek dla pełnomocników lub obrońców ustanowionych z urzędu do stawek przewidzianych dla pełnomocników lub obrońców ustanowionych z wyboru (*p. z 20 grudnia 2022 r., S 2/22*).

1.2. Reakcja parlamentu i innych organów na orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego

1.2.1. Inicjatywy ustawodawcze Rady Ministrów

W 2022 r. Rada Ministrów wystąpiła z 2 projektami ustaw mającymi na celu wykonanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Warto zwrócić szczególną uwagę na rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 2376; zob. również Dz. U. z 2022 r. poz. 1855). Celem projektu było między innymi wprowadzenie regulacji określającej, że obowiązek poddania się przez skazanego leczeniu lub rehabilitacji można orzec na czas określony, każdorazowo nie dłuższy niż 2 lata. W następstwie przyjętej ustawy o obowiązku poddania się przez skazanego leczeniu lub rehabilitacji orzeka sąd penitencjarny na posiedzeniu, a na postanowienie w przedmiocie obowiązku poddania się przez skazanego leczeniu lub rehabilitacji przysługuje zażalenie (*w. z 11 marca 2021 r., SK 9/18*).

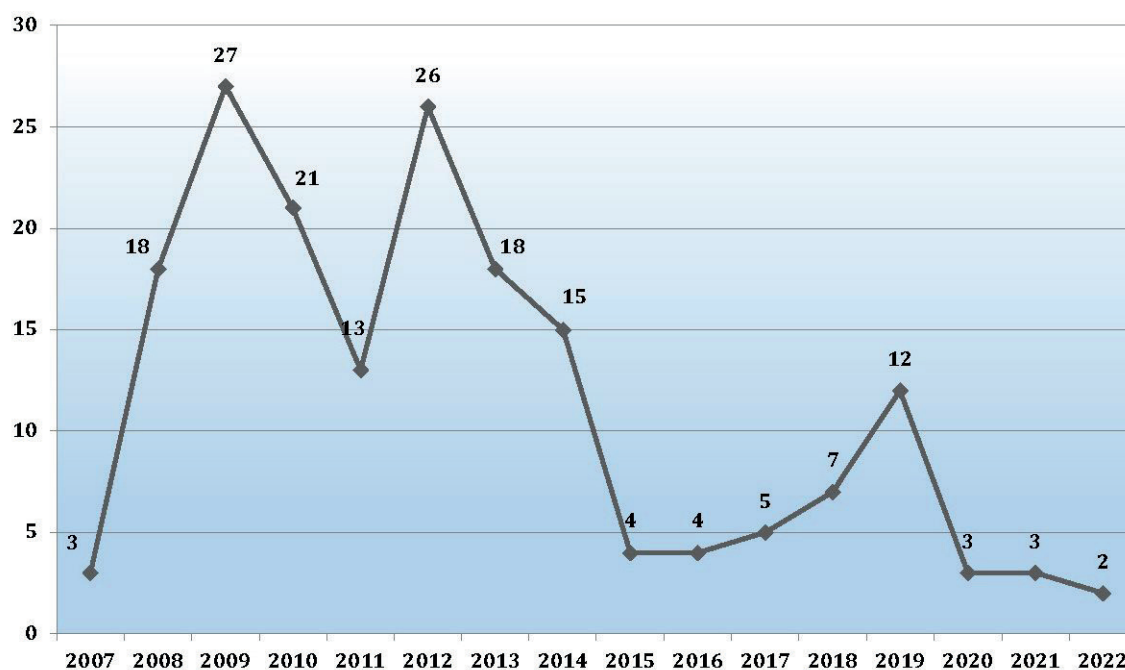
W 2022 r. w wyniku rozpatrzenia inicjatyw rządowych – podejmowanych w związku z wyrokami Trybunału – ustawodawca między innymi przesądził, że gdy kierowca wykonuje zadania służbowe w ramach międzynarodowych przewozów

drogowych, to nie odbywa podróży służbowej (Dz. U. z 2022 r. poz. 209; zob. w. z 24 listopada 2016 r., K 11/15).

1.2.2. Inicjatywy ustawodawcze Senatu

W 2022 r. odnotowano 2 uchwały, które Senat podjął w sprawie wniesienia do Sejmu projektów ustaw, mających na celu dostosowanie systemu prawa do orzeczeń Trybunału. Na szczególną uwagę zasługuje projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze oraz ustawy o radcach prawnych (druk sejmowy nr 2432). Projekt dotyczy ochrony praw majątkowych adwokatów oraz radców prawnych świadczących pomoc z urzędu w świetle dotychczasowej regulacji warunków wynagrodzenia adwokatów i radców prawnych reprezentujących swoich klientów na podstawie zawartej z nimi umowy (zob. w. z 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19 i p. z 29 kwietnia 2020 r., S 1/20).

Inicjatywy ustawodawcze Senatu mające na celu dostosowanie prawa do orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego

1.2.3. Aktywność innych podmiotów

Wykonanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego odbywa się nie tylko z inicjatywy ustawodawczej wskazanych wyżej podmiotów, lecz może być także zainicjowane np. przez grupę posłów. W 2022 r., w celu wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 21 października 2014 r., K 38/13, grupa posłów wniosła projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych.

2. Współdziałanie z sądami

Zgodnie z art. 193 Konstytucji, każdy sąd może przedstawić Trybunałowi pytanie prawne o zgodność aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami. Warunkiem dopuszczalności przyjęcia pytania jest zależność między odpowiedzią Trybunału a rozstrzygnięciem sprawy toczącej się przed sądem.

Zgodnie z art. 52 u.o.t.p.TK pytanie prawne ma formę postanowienia i zawiera: 1) wskazanie sądu, przed którym toczy się postępowanie w sprawie oraz oznaczenie sprawy; 2) wskazanie organu, który wydał kwestionowany akt normatywny; 3) określenie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części; 4) sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą kwestionowanego aktu normatywnego oraz jego uzasadnienie, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie; 5) wyjaśnienie, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie zostało przedstawione. Do pytania prawnego dołącza się akta sprawy, w związku z którą zostało przedstawione.

Dopuszczalność rozpoznania merytorycznego pytania prawnego uzależniona jest od spełnienia trzech przesłanek:

- **podmiotowej** (podmiotem formułującym pytanie prawne może być wyłącznie sąd);
- **przedmiotowej** (przedmiotem pytania prawnego może być tylko zgodność aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą);
- **funkcjonalnej** (musi istnieć związek między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem w toczącym się przed sądem postępowaniu w sprawie indywidualnej).

W praktyce orzeczniczej największą trudnością sprawia sądom przedstawiającym pytanie prawne wykazanie spełnienia przesłanki funkcjonalnej. Mianowicie między orzeczeniem Trybunału (tj. odpowiedzią na pytanie prawne sądu) a rozstrzygnięciem sprawy toczącej się przed tym sądem zachodzić musi zależność o charakterze bezpośrednim, merytorycznym oraz prawnie istotnym (*p. z 27 października 2022 r., P 5/21*). Trybunał w 2022 r. ponownie przypomniał, że obowiązek wykazania wystąpienia przesłanki funkcjonalnej spoczywa na sądzie przedstawiającym pytanie prawne, a nie na Trybunale. Nie jest bowiem rolą Trybunału zastępowanie podmiotu inicjującego postępowanie w prawidłowym sformułowaniu pytania prawnego, zwłaszcza biorąc pod uwagę, że zwraca się z tym sąd, a zatem podmiot, od którego należy oczekiwać znajomości przepisów prawa powszechnie obowiązującego (*p. z 22 listopada 2022 r., P 13/20*).

Skierowanie pytania prawnego do Trybunału powinno opierać się na obiektywnie istniejącej potrzebie stwierdzenia, czy przepis, który sąd zamierza zastosować w konkretnej sprawie, jest zgodny ze wskazanymi wzorcami kontroli. Niezgodne z celem art. 193 Konstytucji jest kierowanie do Trybunału pytań w sprawach, w których sąd jedynie instrumentalnie dąży do zmiany przepisów prawa (*p. z 12 października 2022 r., P 4/22*).

Instytucja pytania prawnego ma charakter subsydiarny, przez co należy rozumieć konieczność podjęcia przez sąd samodzielnej próby wyeliminowania problemu konstytucyjnego (w tym za pomocą wykładni prokonstytucyjnej) przed wystąpieniem z pytaniem prawnym do Trybunału (*p. z 30 marca 2022 r., P 12/19*).

W 2022 r. Trybunał zwrócił również uwagę, że pytanie prawne powinno być wnikliwie uzasadnione w odniesieniu do każdego z zaskarżonych przepisów i wszystkich wzorców kontroli, na które sąd się powołuje. Innymi słowy, sąd powinien przedstawić proces myślowy, jaki doprowadził go do postawienia zarzutu niezgodności stosowanej normy z regulacją nadrzędną. Obejmuje to w szczególności dokonanie wykładni przepisów będących przedmiotem kontroli oraz wzorca kontroli, a następnie porównanie norm wynikających z tych przepisów i wykazanie, że zachodzi między nimi niezgodność. To na sędzię spoczywa ciężar udowodnienia niezgodności przedmiotu zaskarżenia z powołanymi wzorcami. Brak spełnienia tego warunku powoduje konieczność umorzenia przez Trybunał postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku (*p. z 21 czerwca 2022 r., P 3/21*).

W 2022 r. do Trybunału wpłynęło 12 pytań prawnych: z 11 pytaniami prawnymi zwróciły się sądy powszechne oraz z 1 pytaniem sąd wojskowy.

W następstwie rozpoznanych w 2022 r. pytań prawnych Trybunał wydał 1 wyrok oraz 14 postanowień o umorzeniu postępowania.

W wyroku z 23 lutego 2022 r., *P 10/19*, Trybunał podzielił wątpliwości Sądu Najwyższego i orzekł o niekonstytucyjności:

- art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.) w zakresie, w jakim za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznaje jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu;
- art. 31 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1904) w związku z art. 49 § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę wyłączenia sędziego z orzekania uznaje okoliczność, że obwieszczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym, na podstawie którego rozpoczyna się proces nominacyjny sędziów, stanowi akt wymagający dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów (kontrasygnaty), a konsekwencją jego braku jest wątpliwość co do bezstronności sędziego powołanego do pełnienia urzędu w procedurze nominacyjnej rozpoczętej takim obwieszczeniem;
- art. 1 w związku z art. 82 § 1 i art. 86, art. 87, art. 88 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w zakresie, w jakim stanowi normatywną podstawę rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy o statusie osoby powołanej do sprawowania urzędu na stanowisku sędziego, w tym sędziego Sądu Najwyższego, i wynikających z tego uprawnień takiego sędziego oraz związanej z tym statusem skuteczności czynności sądu dokonanej z udziałem tej osoby.

W 14 postanowieniach Trybunał umorzył postępowanie zainicjowane pytaniami prawnymi.

2.1. Bezpośrednie stosowanie Konstytucji oraz wykładnia prokonstytucyjna

Przepisy Konstytucji stosuje się bezpośrednio, chyba że sama Konstytucja stanowi inaczej (art. 8 ust. 2 Konstytucji). W orzecznictwie oraz w doktrynie przyjmuje się, że bezpośrednie stosowanie Konstytucji może przybrać formę: stosowania samoistnego – jeśli brak jest regulacji ustawowej dotyczącej danej materii, a przepisy konstytucyjne są na tyle precyzyjne, że możliwe jest jej bezpośrednie zastosowanie; współstosowania Konstytucji oraz regulacji ustawowej – dzięki czemu możliwe jest ustalenie wykładni uwzględniającej zasady i wartości konstytucyjne; stosowania kolizyjnego – gdy występuje nieusuwalna sprzeczność pomiędzy normą konstytucyjną a podkonstytucyjną (zob. np. w. *NSA z 19 października 2022 r., III OSK 1889/21*).

W orzecznictwie sądowym niejednolicie ocenia się możliwość stosowania tzw. rozproszonej kontroli konstytucyjności prawa, czyli samodzielnej odmowy przez sąd zastosowania przepisu ustawy ze względu na jego niezgodność z Konstytucją. Z jednej strony sądy podkreślają, że bezpośrednie stosowanie Konstytucji nie oznacza kompetencji do kontroli konstytucyjności obowiązującego ustawodawstwa przez sądy, gdyż Konstytucja zastrzegła wyłączną kompetencję w tej materii dla Trybunału Konstytucyjnego (*p. SN 18 maja 2022 r., II USK 513/21*). Z drugiej jednak strony – jak zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w 2022 r. – niekiedy sąd jest pozbawiony możliwości zwrócenia się z pytaniem prawnym w trybie art. 193 Konstytucji do Trybunału ze względu na przepisy u.o.t.p.TK, które nakazują umorzenie przez Trybunał postępowania, jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał. W takiej sytuacji, w ocenie Sądu Najwyższego, sąd rozpoznający sprawę, pozbawiony możliwości skierowania do Trybunału pytania prawnego o zbadanie zgodności z Konstytucją przepisu ustawy stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia w sprawie ze względu na przyczyny wskazane w art. 59 ust. 1 pkt 4 i ust. 3 u.o.t.p.TK, może pominąć przepis ustawy, jeśli uzna go za niezgodny z Konstytucją (*u. SN z 17 listopada 2022 r., III PZP 2/21*).

W orzecznictwie mniej kontrowersji wywołuje natomiast możliwość odmowy zastosowania przez sądy przepisów rozporządzeń. Uprawnienie to wynika bowiem bezpośrednio z art. 178 ust. 1 Konstytucji (*w. NSA z 21 lipca 2022 r., I OSK 1620/19*).

Współstosowanie Konstytucji oraz regulacji ustawowej jest najszerszą i najczęściej stosowaną formą bezpośredniego stosowania Konstytucji. Konstytucja ma tutaj zatem przede wszystkim znaczenie dla właściwej, prokonstytucyjnej wykładni ustaw, co w szczególności oznacza, że jeśli możliwe będzie przyjęcie kilku różnych wariantów wykładni ustawy, organ stosujący prawo będzie musiał dać pierwszeństwo takiemu wynikowi wykładni, który najpełniej będzie odpowiadać treściom wyrażonym przez przepis Konstytucji (*w. NSA z 21 lipca 2022 r., I OSK 218/21*).

Także wykładnia dokonywana przez Trybunał Konstytucyjny może prowadzić do modyfikacji orzecznictwa sądowego, a zatem sprzyjać stosowaniu przez sądy wykładni prokonstytucyjnej (*p. SN z 6 października 2022 r., III USK 18/22*).

2.2. Skutki wyroków Trybunału Konstytucyjnego

2.2.1. Powszechna moc obowiązująca oraz ostateczność orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego

Artykuł 190 ust. 1 stanowi, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

Ani organy krajowe, ani międzynarodowe nie mogą negować skutków ogłoszonego wyroku Trybunału, tj. jego wpływu na system źródeł prawa, w tym potwierdzenia albo obalenia domniemania konstytucyjności zakwestionowanych przepisów i ich dalszego obowiązywania lub derogacji z krajowego systemu prawa (*w. z 10 marca 2022 r., K 7/21*).

Żaden organ państwa nie ma również kompetencji do oceny, czy orzeczenie Trybunału zostało wydane we właściwym składzie i z zachowaniem określonej w przepisach prawa procedury, a więc – czy można mu przypisać walor ostateczności i mocy powszechnie obowiązującej. Artykuł 190 ust. 1 Konstytucji przesądza, że przyznanie takiej kompetencji nie jest możliwe bez zmiany samej Konstytucji (*p. SN z 3 listopada 2022 r., V KB 10/22*).

Z drugiej jednak strony w 2022 r., mimo brzmienia art. 190 ust. 1 Konstytucji, kwestia dopuszczalności badania przez sąd, czy dany wyrok Trybunału Konstytucyjnego wywołuje skutki określone w tym przepisie, była w orzecznictwie Sądu Najwyższego sporna (zob. na ten temat np. *p. SN z 8 marca 2022 r., III KK 524/21*). Dotyczy to w szczególności wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r., *U 2/20*, i związanej z nim uchwały składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 stycznia 2020 r. (*BSA I-4110-1/20*). W niektórych orzeczeniach Sąd Najwyższy, odwołując się do art. 190 ust. 1 Konstytucji i swojego ugruntowanego stanowiska, wskazuje, że powyższa uchwała Sądu Najwyższego, na skutek wyroku Trybunału, przestała obowiązywać (zob. np. *p. SN z 3 listopada 2022 r., V KZ 56/22*). W innych orzeczeniach Sąd Najwyższy stwierdzał natomiast, że wyrok *U 2/20* nie mógł wywrzeć bezpośredniego skutku wobec wydanej uchwały i w dalszym ciągu wiąże ona wszystkie składy orzekające Sądu Najwyższego (zob. np. *u. SN z 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22*).

Chociaż często wyroki Trybunału wymagają reakcji prawodawcy, to jej brak nie oznacza, że stan niekonstytucyjności przestaje istnieć albo że uprawnia on organy władzy publicznej do bezczynności w zakresie ochrony praw podmiotowych jednostki. Z powszechnie obowiązującej mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego wynika konieczność podjęcia przez organy administracyjne i sądy takich rozstrzygnięć, które zapewnią osiągnięcie w możliwie jak najwyższym stopniu stanu zgodności z Konstytucją. Oznacza to konieczność uwzględnienia, podczas rozstrzygania konkretnej sprawy, treści wyroku Trybunału, w celu ochrony i realizacji tych praw (*w. NSA z 7 kwietnia 2022 r., III OSK 3651/21*).

2.2.2. Odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej

Orzeczenie Trybunału wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin

ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, jeśli chodzi o ustawę, a jeśli chodzi o inny akt normatywny dwunastu miesięcy. W przypadku orzeczeń, które wiążą się z nakładami finansowymi nieprzewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów (art. 190 ust. 3 Konstytucji).

Powyższa kompetencja Trybunału, określona w art. 190 ust. 3 Konstytucji, ma szczególny charakter. Trybunał dokonuje przewidzianego tam odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu wtedy, gdy za odroczeniem przemawia potrzeba ochrony innych istotnych wartości konstytucyjnych. Jest to sytuacja, w której natychmiastowa utrata mocy przepisu niezgodnego z Konstytucją doprowadziłaby do jeszcze poważniejszych naruszeń Konstytucji niż dalsze jego obowiązywanie (w. NSA z 14 kwietnia 2022 r., II FSK 3413/18).

W 2022 r. Trybunał nie skorzystał z możliwości odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niekonstytucyjny.

2.2.3. Wznowienie postępowania

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostały wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania (art. 190 ust. 4 Konstytucji).

Możliwość wznowienia postępowania jest zatem pośrednią konsekwencją wydania wyroku o niezgodności danego aktu normatywnego z aktem wyższego rzędu. Dotyczy to przy tym wszystkich orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, nie zaś tylko tych wydanych w następstwie wniesienia skargi konstytucyjnej (p. z 23 listopada 2022 r., SK 11/22).

Artykuł 190 ust. 4 Konstytucji wskazuje na wyraźną wolę ustrojodawcy, aby sprawa już rozstrzygnięta na podstawie przepisu niezgodnego z Konstytucją, mogła być ponownie załatwiona, i to bez niekonstytucyjnego przepisu. W sprawach ukształtowanych rozstrzygnięciami organów administracji publicznej oraz orzeczeniami sądowymi przepis ten odsyła do ustaw zwykłych, przewidując w odpowiednich procedurach możliwość wznowienia postępowania. Samo wznowienie, w rozumieniu art. 190 ust. 4 Konstytucji, należy interpretować szeroko: obejmuje ono wszelkie instrumenty proceduralne (w tym także wznowienie postępowania *sensu stricto*), przewidziane na wypadek orzeczenia przez Trybunał o niezgodności z Konstytucją prawnej podstawy orzeczenia, pozostające do dyspozycji stron i sądów, wykorzystanie których umożliwi przywrócenie stanu konstytucyjności. Wszelkie nadzwyczajne instrumenty proceduralne, będące w dyspozycji organów stosujących prawo, mogą i powinny być wykorzystane jako instrument restytucji konstytucyjnego stanu rzeczy (w. NSA z 7 kwietnia 2022 r., III OSK 3645/21).

Rozdział V. Wybrane aspekty pozaorzeczniczej działalności Trybunału Konstytucyjnego

W ramach działalności pozaorzeczniczej Trybunał Konstytucyjny podejmuje przede wszystkim działania, których celem jest szerzenie polskiej kultury konstytucyjnoprawnej oraz propagowanie wiedzy na temat Trybunału i jego orzecznictwa.

1. Wybrane wydarzenia

W marcu 2022 r. na forum Konferencji Europejskich Sądów Konstytucyjnych, której Trybunał jest członkiem, odbyła się dyskusja na temat właściwej reakcji organizacji wobec działań podejmowanych przez Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej, legitymizujących zbrodniczą agresję Rosji na Ukrainę. Wskutek szeregu inicjatyw zmierzających do wykluczenia rosyjskiego sądu z grona członków, w tym wniosku polskiego Trybunału Konstytucyjnego, jak również wniosków sądów konstytucyjnych Czech, Litwy, Łotwy, Estonii i Słowacji, Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej 5 marca wycofał swoje członkostwo. Dodatkowo prezesi sądów stowarzyszonych w ramach Konferencji zdecydowali o zawieszeniu członkostwa Sądu Konstytucyjnego Białorusi.

25 maja 2022 r. delegacja Trybunału Konstytucyjnego uczestniczyła w Spotkaniu Prezesów Konferencji Europejskich Sądów Konstytucyjnych. W jego trakcie ustalono temat kolejnego Kongresu Konferencji: „The Forms and Limits of Judicial Deference: The Case of the Constitutional Courts”, a także miejsce i datę jego przeprowadzenia: Kiszyniów, 21-24 maja 2024 r.

27 sierpnia 2022 r. delegacja Trybunału Konstytucyjnego uczestniczyła w Berlinie w obchodach jubileuszu 100-lecia Związku Polaków w Niemczech. Uroczystość rozpoczęła się złożeniem kwiatów w Miejscu Pamięci w Plötzensee (Gedenkstätte Plötzensee) i oddaniem hołdu polskim ofiarom II wojny światowej.

W dniach 4-7 października delegacja Trybunału Konstytucyjnego wzięła udział w 5. Kongresie Światowej Konferencji Sądownictwa Konstytucyjnego odbywającym się w Indonezji. Tematem obrad uczyniono zagadnienie „Sądownictwo konstytucyjne a pokój”. Gospodarzem wydarzenia był Sąd Konstytucyjny Indonezji. W trakcie towarzyszącego Kongresowi Zgromadzenia Ogólnego Światowej Konferencji Sądownictwa Konstytucyjnego rozmawiano między innymi o możliwościach skutecznej krytyki działań Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, których celem była legitymizacja agresji Rosji na Ukrainę. Wskutek międzynarodowej presji rosyjski sąd w trakcie Kongresu zrezygnował z członkostwa w organizacji. Od tego momentu w skład Światowej Konferencji Sądownictwa Konstytucyjnego wchodzi 118 sądów konstytucyjnych i instytucji równoważnych.

25 października 2022 r. w Wilnie odbyła się zorganizowana przez Sąd Konstytucyjny Republiki Litewskiej międzynarodowa konferencja z okazji 100. rocznicy uchwalenia Konstytucji z 1922 r. oraz 30. rocznicy uchwalenia Konstytucji z 1992 r. W uroczystościach wzięli udział przedstawiciele europejskich sądów konstytucyjnych, w tym delegacja polskiego Trybunału Konstytucyjnego, prezes Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a także przedstawiciele litewskich władz oraz ośrodków akademickich.

15 listopada 2022 r. w gmachu Trybunału Konstytucyjnego odbył się wykład „Rule of Law – Uses and Abuses” profesora Stjepo Bartulicy z Katolickiego Uniwersytetu Chorwacji.

29 listopada 2022 r. w siedzibie Trybunału Konstytucyjnego z wykładem „Rzetelność i sprawność w działaniu instytucji publicznych – kilka lekcji związanych z pandemią” wystąpiła dr hab. Joanna Lemańska, Prezes Sądu Najwyższego kierująca Izbą Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych.

7 grudnia 2022 r. dr Karol Nawrocki, Prezes Instytutu Pamięci Narodowej, wygłosił w Trybunale Konstytucyjnym wykład „Polityka historyczna. Dlaczego jest tak ważna w XXI wieku?”.

W 2022 r., mimo wciąż obowiązujących ograniczeń związanych z epidemią Covid-19, Trybunał Konstytucyjny utrzymał możliwość odbywania wizyt studyjnych przez przedstawicieli środowisk akademickich zainteresowanych działalnością Trybunału Konstytucyjnego. W omawianym roku w instytucji gościli studenci wraz z opiekunami naukowymi z całej Polski, a także m.in. grupa studentów prawa z Francji.

Podobnie jak w latach poprzednich, Prezes Trybunału Konstytucyjnego lub reprezentujący ją sędziowie i pracownicy Trybunału uczestniczyli w obchodach uroczystości państwowych, a także w ważnych spotkaniach pielęgnujących pamięć historyczną upamiętniających w szczególności wydarzenia związane z walką polskiego społeczeństwa o suwerenną i niepodległą Polskę. W 2022 r. były to m.in. uroczystości związane z rocznicą powstania Armii Krajowej, największego i najlepiej zorganizowanego podziemnego polskiego wojska działającego w okupowanej przez Niemców Europie, a także Świętem Narodowym Trzeciego Maja i rocznicą wybuchu Powstania Warszawskiego.

2. Rozpatrywanie skarg, wniosków i petycji oraz odpowiadanie na inną korespondencję

W 2022 r. Trybunał udzielił ponad 420 odpowiedzi na prośby oraz wnioski, w tym złożone w trybie dostępu do informacji publicznej. Liczną grupę stanowiły pytania dotyczące informacji o stanie spraw rozpoznawanych przez Trybunał, terminów rozstrzyganych spraw, przebiegu postępowania, jak również administracyjnej sfery działalności Trybunału. Podobnie jak w latach ubiegłych, wielu obywateli było zainteresowanych działalnością orzeczniczą Trybunału i zwracało się z prośbą o przesłanie konkretnego wyroku (np. w celu wznowienia postępowania przed sądem).

Jednocześnie Trybunał na bieżąco informował o swojej działalności orzeczniczej na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej. Obejmowało to

w szczególności zamieszczanie informacji o sprawach rozpoznawanych przez Trybunał, aktualnej wokandy, komunikatów prasowych zarówno przed rozprawą, jak i po rozprawie, czy publicznym ogłoszeniem orzeczenia. Komunikaty te od lat stanowią ważny element informacyjny, przybliżający istotę i znaczenie orzeczeń Trybunału.

W 2022 r. do Trybunału wpłynęło 555 pism, określanych przez nadawców jako skargi konstytucyjne, które z uwagi na niespełnianie wymagań formalnych nie mogły być w ten sposób zarejestrowane. Znaczną część rozpatrywanej korespondencji stanowiły, tak jak w latach poprzednich, pisma dotyczące funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, w których formułowane były zastrzeżenia wobec pracy sądów czy poszczególnych sędziów. Duża liczba skarg odnosiła się do funkcjonowania zakładów karnych i aresztów śledczych, jak również zawierała zarzuty na działania Policji i prokuratorów oraz administracji publicznej. W związku z wniesionymi pismami obywatele byli informowani o przysługujących im uprawnieniach oraz o kompetencjach Trybunału Konstytucyjnego.

Podobnie jak w latach poprzednich znaczna liczba pism zawierała wnioski o pomoc prawną bądź podjęcie interwencji we właściwym organie władzy publicznej. W takich sytuacjach autorzy pism otrzymywali informacje o miejscach, gdzie mogą uzyskać darmową pomoc prawną, jak również – w sytuacji gdy zachodziła taka potrzeba – pisma były przekazane w celu ich rozpatrzenia właściwym organom.

Odrębną część korespondencji stanowiły pisma, w których obywatele domagali się wszczęcia przez Trybunał postępowania z urzędu oraz wydania orzeczenia w sprawie zgodności z Konstytucją określonych przepisów prawa bądź aktów normatywnych. Wnoszono też o dokonanie przez Trybunał Konstytucyjny wykładni prawa wiążącej inne organy władzy publicznej. W odpowiedzi na tego typu pisma obywatele otrzymywali informacje na temat kompetencji Trybunału i zasad wnoszenia skarg konstytucyjnych.

W 2022 r. do Trybunału Konstytucyjnego wpłynęły także dwie petycje złożone przez obywateli w sprawie jak najszybszego rozpoznania skargi konstytucyjnej SK 140/20.

Z A Ł A C Z N I K I

Załącznik nr 1. Wzorce kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem

Konstytucja

Wzorce konstytucyjne	Sygnatury wyroków, w których TK orzekł, że badane przepisy są:	
	zgodne z:	niezgodne z:
Art. 2	SK 13/20; SK 113/20	K 4/21; P 10/19; SK 78/21
Art. 8 ust. 1		K 7/21
Art. 10		P 10/19
Art. 16 ust. 2	K 12/20	
Art. 20		SK 66/21
Art. 22		SK 66/21
Art. 31 ust. 3	SK 32/19; SK 113/20	K 3/22; SK 66/21; SK 78/21
Art. 32 ust. 1		SK 68/19; SK 53/20; SK 78/21
Art. 42 ust. 2		SK 53/20
Art. 45 ust. 1	SK 13/20	P 10/19
Art. 48 ust. 1 zd. 2		SK 3/20
Art. 60		K 3/22
Art. 64 ust. 1		SK 66/21
	ust. 2	SK 78/21
	ust. 3	SK 20/19
Art. 65 ust. 1		SK 68/19
Art. 72 ust. 3		SK 3/20
Art. 78	SK 32/19; SK 113/20	SK 53/20
Art. 84	SK 20/19	
Art. 89 ust. 1 pkt 2		K 7/21
Art. 92 ust. 1 zd. 1		SK 78/21
Art. 144 ust. 2		P 10/19
	ust. 3 pkt 17	P 10/19
Art. 166 ust. 1	K 12/20	
Art. 176 ust. 2		K 7/21
Art. 179		K 7/21; P 10/19
Art. 183 ust. 1 i 2		P 10/19
Art. 187 ust. 1		K 7/21
	ust. 4	K 7/21
Art. 188 pkt 1 i 2		K 7/21
Art. 190 ust. 1		K 7/21
Art. 217	SK 20/19	

Załącznik nr 2.

Przedmiot kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem¹

Umowy międzynarodowe

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2	
Art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 w zakresie, w jakim: 1) pojęciem „praw i obowiązków o charakterze cywilnym” obejmuje podmiotowe prawo sędziego do zajmowania funkcji administracyjnej w strukturze sądownictwa powszechnego w polskim systemie prawnym; 2) przy ocenie spełnienia warunku „sądu ustanowionego ustawą”: a) dopuszcza pomijanie przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe przepisów Konstytucji, ustaw oraz wyroków polskiego Trybunału Konstytucyjnego, b) umożliwia samodzielne kreowanie norm dotyczących procedury nominacyjnej sędziów sądów krajowych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe w procesie wykładni Konwencji, c) upoważnia Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe do dokonywania oceny zgodności z Konstytucją i Konwencją ustaw dotyczących ustroju sądownictwa, właściwości sądów oraz ustawy określającej ustrój, zakres działania, tryb pracy i sposób wyboru członków Krajowej Rady Sądownictwa.	K 7/21

Ustawy

Kodeks postępowania cywilnego	
Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznaje jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu.	P 10/19
Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim nie normuje wprost wyłączenia sędziego na wniosek strony uzasadniony wyłącznie subiektywną utratą zaufania strony co do bezstronności sądu i obiektywnego działania w granicach prawa.	SK 13/20
Art. 598¹⁶ § 1 w związku z art. 598¹⁵ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim obejmują sytuacje, w których niewłaściwe wykonywanie lub niewykonywanie obowiązków związane jest z zachowaniem dziecka, niewywołanym przez osobę, pod której pieczęć dziecko to się znajduje.	SK 3/20

Kodeks postępowania karnego	
Art. 85 § 2 w związku z art. 85 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prezesa sądu, w którym stwierdza się, że interesy kilku podejrzanych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę, nie pozostają w sprzeczności.	SK 53/20

¹ W wypadku przedmiotu kontroli stanowiącego normę wynikającą z przepisów pozostających „w związku” przyporządkowano go według pierwszego ze „związkowych” przepisów.

Kodeks karny wykonawczy	
Art. 217c § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy w zakresie, w jakim nie przyznaje osobie najbliższej, która ubiegała się o kontakt telefoniczny z tymczasowo aresztowanym, prawa złożenia zażalenia na zarządzenie prokuratora o odmowie wyrażenia zgody na korzystanie z aparatu telefonicznego.	SK 32/19
Ustawa – Prawo o adwokaturze	
Art. 66 ust. 1 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze w zakresie, w jakim pomija osoby wykonujące obowiązki asystenta radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (do 31 grudnia 2016 r. – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa).	SK 68/19
Ustawa o samorządzie gminnym	
Art. 40 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym w zakresie, w jakim dopuszcza wydawanie przepisów porządkowych tylko w zakresie nieuregulowanym w odrębnych ustawach.	K 12/20
Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych	
Art. 5a pkt 6 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 i pkt 8 lit. a ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.	SK 20/19
Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	
Art. 9xb pkt 2, art. 9zc ust. 1 oraz art. 9zf ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2016 r. do 8 sierpnia 2022 r., w zakresie, w jakim przewidują obowiązek nałożenia przez właściwy organ samorządu terytorialnego administracyjnej kary pieniężnej za przekazanie po terminie sprawozdania, o którym mowa w art. 9o powołanej ustawy, w sztywno określonej wysokości, bez względu na okoliczności tego czynu.	SK 66/21
Ustawa o broni i amunicji	
Art. 15h ust. 7 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.	SK 113/20
Ustawa o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury	
Art. 24 ust. 1 pkt 1a oraz art. 37b ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury.	K 3/22
Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw	
Art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, rozumiany w ten sposób, że podstawę wydania decyzji, o której mowa w art. 102 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, stanowi wyłącznie informacja organu kontroli ruchu drogowego o ujawnieniu popełnienia czynu opisanego w art. 135 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym.	K 4/21

Ustawa o Sądzie Najwyższym	
1. Art. 1 w związku z art. 82 § 1, art. 86, art. 87 i art. 88 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w zakresie, w jakim stanowi normatywną podstawę rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy o statusie osoby powołanej do sprawowania urzędu na stanowisku sędziego, w tym sędziego Sądu Najwyższego, i wynikających z tego uprawnieniach takiego sędziego oraz związanej z tym statusem skuteczności czynności sądu dokonanej z udziałem tej osoby. 2. Art. 31 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w związku z art. 49 § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę wyłączenia sędziego z orzekania uznaje okoliczność, że obwieszczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym, na podstawie którego rozpoczyna się proces nominacyjny sędziów, stanowi akt wymagający dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów (kontrasygnaty), a konsekwencją jego braku jest wątpliwość co do bezstronności sędziego powołanego do pełnienia urzędu w procedurze nominacyjnej rozpoczętej takim obwieszczeniem.	P 10/19

Rozporządzenia

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu	
§ 17 ust. 1 pkt 2 oraz § 17 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu przez to, że wskazane w nich stawki dla adwokatów ustanowionych obrońcami z urzędu są niższe od stawek w tych samych sprawach dla adwokatów ustanowionych obrońcami z wyboru.	SK 78/21

Załącznik nr 3.

Przegląd treści sentencji wyroków zapadłych w 2022 r.

1.	Wyrok z 23 lutego 2022 r., P 10/19 <i>[wyłączenie sędziego z powodu podniesienia okoliczności dotyczących jego powołania; obwieszczenie Prezydenta RP o wolnych stanowiskach w Sądzie Najwyższym; rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy o statusie sędziego]</i>
Sąd przedstawiający pytanie prawne Sąd Najwyższy	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Muszyński
1. Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznaje jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu, jest niezgodny z: a) art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji. 2. Art. 31 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w związku z art. 49 § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę wyłączenia sędziego z orzekania uznaje okoliczność, że obwieszczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wolnych stanowiskach sędziów w Sądzie Najwyższym, na podstawie którego rozpoczyna się proces nominacyjny sędziów, stanowi akt wymagający dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów (kontrasygnaty), a konsekwencją jego braku jest wątpliwość co do bezstronności sędziego powołanego do pełnienia urzędu w procedurze nominacyjnej rozpoczętej takim obwieszczeniem, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 2 oraz art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji. 3. Art. 1 w związku z art. 82 § 1 i art. 86, art. 87, art. 88 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w zakresie, w jakim stanowi normatywną podstawę rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy o statusie osoby powołanej do sprawowania urzędu na stanowisku sędziego, w tym sędziego Sądu Najwyższego, i wynikających z tego uprawnień takiego sędziego oraz związanej z tym statusem skuteczności czynności sądu dokonanej z udziałem tej osoby, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 10, art. 144 ust. 3 pkt 17 i art. 183 ust. 1 i 2 Konstytucji. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów. • Zdanie odrębne (zał. nr 6).	

2.	Wyrok z 10 marca 2022 r., K 7/21 <i>[dokonywanie, na podstawie art. 6 ust. 1 zd. 1 EKPC, przez sądy krajowe lub międzynarodowe oceny zgodności z Konstytucją i EKPC, ustaw dotyczących ustroju sądownictwa, właściwości sądów oraz ustawy dotyczącej Krajowej Rady Sądownictwa]</i>
Wnioskodawca Prokurator Generalny	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Muszyński
Art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 w zakresie, w jakim: 1) pojęciem „praw i obowiązków o charakterze cywilnym” obejmuje podmiotowe prawo sędziego do zajmowania funkcji administracyjnej w strukturze sądownictwa powszechnego w polskim systemie prawnym – jest niezgodny z art. 8 ust. 1, art. 89 ust. 1 pkt 2 i art. 176 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, 2) przy ocenie spełnienia warunku „sądu ustanowionego ustawą”: a) dopuszcza pomijanie przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe przepisów Konstytucji, ustaw oraz wyroków polskiego Trybunału Konstytucyjnego, b) umożliwia samodzielne kreowanie norm dotyczących procedury nominacyjnej sędziów sądów krajowych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe w procesie wykładni Konwencji – jest niezgodny z art. 89 ust. 1 pkt 2, art. 176 ust. 2, art. 179 w związku z art. 187 ust. 1 w związku z art. 187 ust. 4 oraz z art. 190 ust. 1 Konstytucji, c) upoważnia Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe do dokonywania oceny zgodności z Konstytucją i Konwencją ustaw dotyczących ustroju sądownictwa, właściwości sądów oraz ustawy określającej ustroj, zakres działania, tryb pracy i sposób wyboru członków Krajowej Rady Sądownictwa – jest niezgodny z art. 188 pkt 1 i 2 oraz z art. 190 ust. 1 Konstytucji. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	

*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2022 roku*

3.	Wyrok z 27 kwietnia 2022 r., K 12/20 <i>[uniemożliwienie wydania przepisów porządkowych przez organy j.s.t. w drodze uchwały na podstawie art. 40 ust. 3 i 4 ustawy o samorządzie gminnym, ze względu na uregulowanie danej kwestii w odrębnych ustawach lub innych przepisach powszechnie obowiązujących]</i>
Wnioskodawca Rada Miejska Leszna	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Zielonacki
Art. 40 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym w zakresie, w jakim dopuszcza wydawanie przepisów porządkowych tylko w zakresie nieuregulowanym w odrębnych ustawach, jest zgodny z art. 16 ust. 2 i art. 166 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	

4.	Wyrok z 27 kwietnia 2022 r., SK 53/20 <i>[brak możliwości kontroli instancyjnej zarządzenia prezesa sądu o braku sprzeczności interesów kilku podejrzanych reprezentowanych przez jednego obrońcę]</i>
Skarżący K. Ś.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: P. Pszczołkowski
Art. 85 § 2 w związku z art. 85 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prezesa sądu, w którym stwierdza się, że interesy kilku podejrzanych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę, nie pozostają w sprzeczności, są niezgodne z art. 42 ust. 2 w związku z art. 78 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów. • Zdanie odrębne (zał. nr 6).	

5.	Wyrok z 7 czerwca 2022 r., SK 68/19 <i>[wpis na listę adwokatów bez konieczności odbycia aplikacji adwokackiej i złożenia egzaminu adwokackiego]</i>
Skarżący E. K.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Zielonacki
Art. 66 ust. 1 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze w zakresie, w jakim pomija osoby wykonujące obowiązki asystenta radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (do 31 grudnia 2016 r. – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa), jest niezgodny z art. 65 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	

6.	Wyrok z 22 czerwca 2022 r., SK 32/19 <i>[brak możliwości złożenia, przez osobę najbliższą, zażalenia na zarządzenie prokuratora nieuwzględniające jej wniosku o kontakt telefoniczny z osobą tymczasowo aresztowaną]</i>
Skarżący A. R.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: W. Sych
Art. 217c § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy w zakresie, w jakim nie przyznaje osobie najbliższej, która ubiegała się o kontakt telefoniczny z tymczasowo aresztowanym, prawa złożenia zażalenia na zarządzenie prokuratora o odmowie wyrażenia zgody na korzystanie z aparatu telefonicznego, jest zgodny z art. 78 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów. • Zdania odrębne (zał. nr 6).	

7.	Wyrok z 22 czerwca 2022 r., SK 3/20 <i>[nałożenie przez sąd opiekuńczy na osobę, pod której pieczę znajduje się dziecko, obowiązku zapłaty sumy pieniężnej na rzecz osoby uprawnionej do kontaktów z dzieckiem]</i>	
	Skarżący M. M. J. M. B.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Zielonacki
Art. 598¹⁶ § 1 w związku z art. 598¹⁵ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim obejmują sytuacje, w których niewłaściwe wykonywanie lub niewykonywanie obowiązków związane jest z zachowaniem dziecka, niewywołanym przez osobę, pod której pieczę dziecko to się znajduje, są niezgodne z art. 48 ust. 1 zdanie drugie oraz art. 72 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów. • Zdanie odrębne (zał. nr 6).		
8.	Wyrok z 12 lipca 2022 r., SK 13/20 <i>[brak unormowania wyłączenia sędziego na wniosek strony uzasadniony subiektywną utratą zaufania strony co do bezstronności sądu i obiektywnego działania w granicach prawa]</i>	
	Skarżący J. C.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: B. Sochański
Art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim nie normuje wprost wyłączenia sędziego na wniosek strony uzasadniony wyłącznie subiektywną utratą zaufania strony co do bezstronności sądu i obiektywnego działania w granicach prawa, jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.		
9.	Wyrok z 19 lipca 2022 r., SK 20/19 <i>[obciążenie zobowiązaniem podatkowym z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych na skutek niedookreślonej definicji „działalności gospodarczej”]</i>	
	Skarżący E. T.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: W. Sych
Art. 5a pkt 6 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 i pkt 8 lit. a ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1128, ze zm.) jest zgodny z art. 84 w związku z art. 217 w związku z art. 64 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.		
10.	Wyrok z 23 listopada 2022 r., SK 113/20 <i>[brak możliwości oceny dowodu w postaci ostatecznego orzeczenia lekarskiego w postępowaniu administracyjnym o wydanie pozwolenia na broń]</i>	
	Skarżący Z. P.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: P. Pszczółkowski
Art. 15h ust. 7 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji jest zgodny z art. 2 w związku z art. 78 oraz w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.		

*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2022 roku*

11.	Wyrok z 13 grudnia 2022 r., K 4/21 <i>[zatrzymanie prawa jazdy w przypadku kierowania pojazdem z prędkością przekraczającą dopuszczalną o więcej niż 50 km/h na obszarze zabudowanym lub w przypadku przewożenia osób w liczbie przekraczającej liczbę miejsc określoną w dowodzie rejestracyjnym]</i>
Wnioskodawca Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: P. Pszczółkowski
Art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, rozumiany w ten sposób, że podstawę wydania decyzji, o której mowa w art. 102 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, stanowi wyłącznie informacja organu kontroli ruchu drogowego o ujawnieniu popełnienia czynu opisanego w art. 135 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	
12.	Wyrok z 13 grudnia 2022 r., K 3/22 <i>[górną granicę wieku kandydatów ubiegających się o przyjęcie na aplikację sędziowską i prokuratorską prowadzoną przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury]</i>
Wnioskodawca Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: J. Stelina
Art. 24 ust. 1 pkt 1a oraz art. 37b ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury są niezgodne z art. 60 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów.	
13.	Wyrok z 20 grudnia 2022 r., SK 66/21 <i>[wysokość kary pieniężnej za przekazanie po terminie kwartalnego sprawozdania podmiotu prowadzącego działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych]</i>
Skarżący D. M.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Zielonacki
Art. 9xb pkt 2, art. 9zc ust. 1 oraz art. 9zf ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2016 r. do 8 sierpnia 2022 r., w zakresie, w jakim przewidują obowiązek nałożenia przez właściwy organ samorządu terytorialnego administracyjnej kary pieniężnej za przekazanie po terminie sprawozdania, o którym mowa w art. 9o powołanej ustawy, w sztywno określonej wysokości, bez względu na okoliczności tego czynu, są niezgodne z art. 20, art. 22, art. 64 ust. 1 i 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	
14.	Wyrok z 20 grudnia 2022 r., SK 78/21 <i>[koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu]</i>
Skarżący G. W.	Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: A. Zielonacki
§ 17 ust. 1 pkt 2 oraz § 17 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu są niezgodne z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1, art. 2 i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że wskazane w nich stawki dla adwokatów ustanowionych obrońcami z urzędu są niższe od stawek w tych samych sprawach dla adwokatów ustanowionych obrońcami z wyboru. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów. • Zdanie odrębne (zał. nr 6).	

Załącznik nr 4. Postanowienia o umorzeniu postępowania

Postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania
1.	11 I 2022	SK 137/20	stowarzyszenie
2..	9 II 2022	SK 17/21	J. C.
3.	15 II 2022	SK 45/21	A. K.
4.	9 III 2022	SK 120/20	M. J.
5.	15 III 2022	K 9/18	Rzecznik Praw Obywatelskich
6.	16 III 2022	SK 45/19	M. S. K.
7.	22 III 2022	SK 31/18	sp. z o.o.
8.	23 III 2022	SK 28/18	A. W.
9.	30 III 2022	P 12/19	Sąd Najwyższy
10.	30 III 2022	SK 4/18	M. Ż.
11.	30 III 2022	SK 71/21	S. W.
12.	30 III 2022	SK 6/22	S. W.
13.	30 III 2022	SK 9/22	S. W.
14.	30 III 2022	SK 14/22	S. W.
15.	28 IV 2022	K 20/15	Rzecznik Praw Obywatelskich
16.	28 IV 2022	SK 76/19	A. K.
17.	28 IV 2022	SK 88/20	L. Z.
18.	31 V 2022	SK 9/20	A. W. C.
19.	1 VI 2022	SK 124/20	G. G.
20.	8 VI 2022	SK 40/19	sp. z o.o.
21.	8 VI 2022	SK 74/20	J. C.
22.	21 VI 2022	K 5/18	Prezydent Konfederacji Lewiatan
23.	21 VI 2022	P 3/21	Sąd Rejonowy w Koninie
24.	23 VI 2022	SK 52/20	P. Ś.
25.	23 VI 2022	SK 7/21	sp. z o.o.
26.	28 VI 2022	P 8/19	Sąd Apelacyjny w Warszawie
27.	28 VI 2022	SK 85/19	M. J. (połączone skargi)
28.	28 VI 2022	SK 133/20	Państwowe Gospodarstwo Leśne
29.	28 VI 2022	SK 2/21	A. B.
30.	28 VI 2022	SK 60/21	P. D.
31.	30 VI 2022	SK 65/21	A. Z.
32.	13 VII 2022	SK 33/19	spółka jawna
33.	11 X 2022	K 4/22	Prezydent RP
34.	11 X 2022	P 9/20	Sąd Okręgowy w Warszawie
35.	11 X 2022	SK 53/19	M. D.

*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2022 roku*

36.	12 X 2022	P 4/22	Sąd Rejonowy w Kolbuszowej
37.	12 X 2022	P 5/22	Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim
38.	12 X 2022	SK 47/20	M. J.
39.	12 X 2022	SK 100/20	P. C.
40.	12 X 2022	SK 31/22	F. T.
41.	19 X 2022	SK 59/19	A. K.
42.	19 X 2022	SK 125/20	G. G.
43.	27 X 2022	P 5/21	Sąd Okręgowy w Słupsku
44.	8 XI 2022	SK 72/21	S. W.
45.	8 XI 2022	SK 7/22	S. W.
46.	8 XI 2022	SK 15/22	S. W.
47.	9 XI 2022	K 26/20	Krajowa Rada Fizjoterapeutów
48.	16 XI 2022	SK 10/22	S. W.
49.	22 XI 2022	P 13/20	Sąd Okręgowy w Poznaniu
50.	22 XI 2022	P 6/21	Sąd Okręgowy w Elblągu
51.	23 XI 2022	K 4/20	Rada Gminy Stężyca
52.	23 XI 2022	SK 11/22	S. W.
53.	30 XI 2022	SK 8/22	S. W.
54.	1 XII 2022	SK 67/21	S. W.
55.	8 XII 2022	P 3/20	Sąd Najwyższy
56.	8 XII 2022	SK 18/18	H. M.; K. M.
57.	8 XII 2022	SK 61/21	P. D.
58.	13 XII 2022	SK 73/21	S. W.
59.	13 XII 2022	SK 74/21	S. W.
60.	13 XII 2022	U 4/20	Rada Gminy Chełmiec
61.	14 XII 2022	P 6/20	Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku
62.	14 XII 2022	P 9/21	Sąd Rejonowy w Koninie
63.	14 XII 2022	SK 1/20	M. K.
64.	14 XII 2022	SK 112/20	Ł. P.
65.	14 XII 2022	SK 8/21	M. K. P.
66.	14 XII 2022	SK 32/21	M. J.
67.	15 XII 2022	K 49/15	Rada Gminy Kobylnica
68.	15 XII 2022	P 8/17	Sąd Najwyższy
69.	15 XII 2022	P 2/19	Sąd Najwyższy
70.	15 XII 2022	SK 130/20	M. I.
71.	20 XII 2022	K 43/15	Rada Miejska w Nowym Warpnie
72.	20 XII 2022	K 12/17	grupa posłów
73.	20 XII 2022	SK 78/20	P. T.
74.	20 XII 2022	SK 86/20	J. P.
75.	20 XII 2022	SK 57/21	A. O.
76.	20 XII 2022	SK 81/21	S. W.
77.	20 XII 2022	SK 16/22	S. W.

Wyroki zawierające w sentencji postanowienia o umorzeniu postępowania

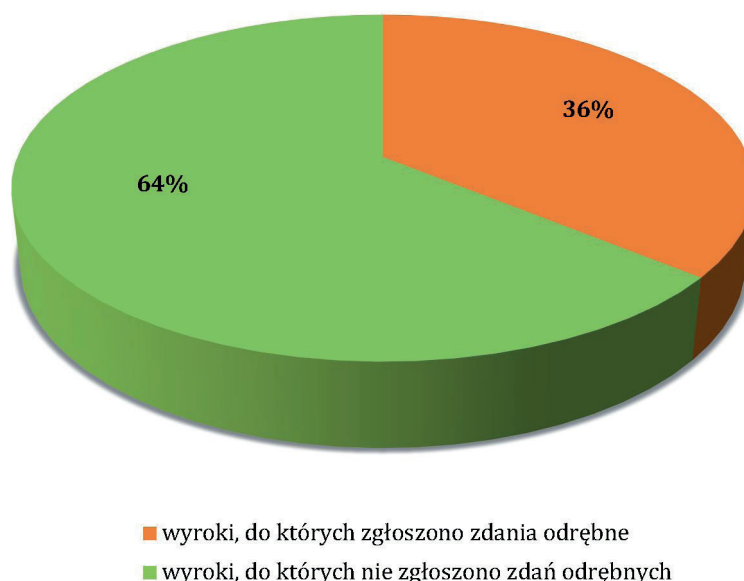
Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania
1.	23 II 2022	P 10/19	Sąd Najwyższy
2.	27 IV 2022	K 12/20	Rada Miasta Leszna
3.	27 IV 2022	SK 53/20	K. Ś.
4.	7 VI 2022	SK 68/19	E. K.
5.	22 VI 2022	SK 32/19	A. R.
6.	22 VI 2022	SK 3/20	M. M. J. M. B.
7.	12 VII 2022	SK 13/20	J. C.
8.	19 VII 2022	SK 20/19	E. T.
9.	23 XI 2022	SK 113/20	Z. P.
10.	13 XII 2022	K 4/21	Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego
11.	13 XII 2022	K 3/22	Rzecznik Praw Obywatelskich
12.	20 XII 2022	SK 66/21	D. M.
13.	20 XII 2022	SK 78/21	G. W.

Załącznik nr 5. Postanowienia sygnalizacyjne

Lp.	Sygnatura i data	Skład	Adresat	Treść sygnalizacji wydanych w 2022 r.
1.	S 1/22 7 VI 2022 (SK 68/19)	5 sędziów	Sejm	Zasygnalizować konieczność uzupełnienia: a) art. 66 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, b) art. 25 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – o przesłankę wykonywania obowiązków asystenta radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (do 31 grudnia 2016 r. – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa).
2.	S 2/22 20 XII 2022 (SK 78/21)	3 sędziów	Minister Sprawiedliwości	Zwrócić uwagę na obowiązek usunięcia uchybień w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu oraz w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu, polegających na nieuzasadnionym zróżnicowaniu zasad wynagradzania pełnomocników lub obrońców ustanowionych z urzędu względem pełnomocników lub obrońców ustanowionych z wyboru, a w konsekwencji – konieczność podwyższenia stawek dla pełnomocników lub obrońców ustanowionych z urzędu do stawek przewidzianych dla pełnomocników lub obrońców ustanowionych z wyboru.

Załącznik nr 6. Zdania odrębne zgłoszone do wyroków i postanowień Trybunału Konstytucyjnego wydanych w 2022 r.

Zdania odrębne zgłoszone do wyroków w 2022 r.

wyrok z 23 lutego 2022 r., P 10/19

sędzia TK J. Stelina

- Postępowanie powinno zostać umorzone ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. Pytanie prawne nie spełniało przesłanki funkcjonalnej oraz przedmiotowej.

wyrok z 27 kwietnia 2022 r., SK 53/20

sędzia TK J. Piskorski

- W wyroku przeprowadzono niepoprawną ocenę skarżonej normy zarówno z perspektywy wzorców konstytucyjnych (w tym konstytucyjnego prawa do obrony), jak i ze względu na niepoprawną analizę w zakresie wystąpienia w przedmiotowej sprawie luki prawnej.
- Nie ma konstytucyjnych podstaw do uznania, że rozstrzygnięcie w przedmiocie braku konfliktu interesów kilku podejrzanych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę, musi pociągać za sobą możliwość wnoszenia środka odwoławczego.

wyrok z 22 czerwca 2022 r., SK 32/19

sędzia TK Z. Jędrzejewski

- Art. 217c § 4 k.k.w. w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości złożenia przez osobę, z którą osoba tymczasowo aresztowana chce utrzymywać kontakt

telefoniczny, będącą osobą najbliższą dla podejrzanego, zażalenia na zarządzenie o odmowie korzystania z aparatu telefonicznego i takie uprawnienie przyznaje jedynie osobie tymczasowo aresztowanej, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji.

sędzia TK A. Zielenacki

- Art. 217c § 4 k.k.w. w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości złożenia przez osobę, będącą osobą najbliższą dla tymczasowo aresztowanego, zażalenia na zarządzenie o odmowie korzystania z aparatu telefonicznego (podczas gdy takie uprawnienie przyznaje jedynie osobie tymczasowo aresztowanej), jest niezgodny z art. 2 oraz art. 78 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

wyrok z 22 czerwca 2022 r., SK 3/20

sędzia TK M. Warciński

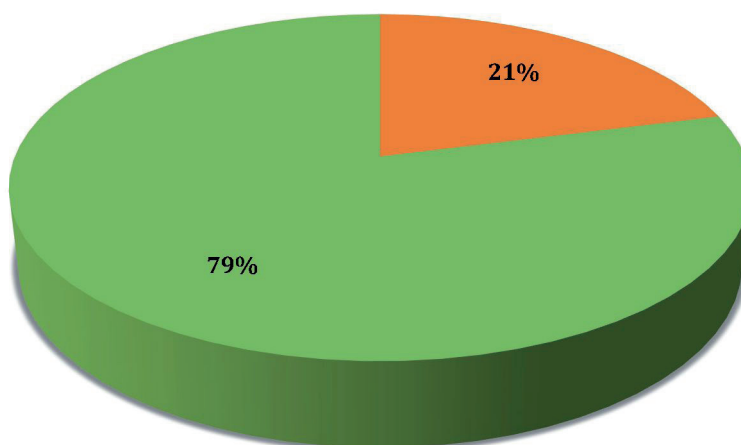
- Postępowanie powinno zostać umorzone ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. Nie zostały spełnione wymagania procesowe związane z wnoszeniem skargi konstytucyjnej do Trybunału.

wyrok z 20 grudnia 2022 r., SK 78/21

sędzia TK J. Wyrembak

- Wszystkie istotne elementy instytucji pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (w tym stawek należnych mu opłat) powinny być uregulowane na poziomie ustawowym. Oznacza to, że niekonstytucyjne było całe rozporządzenie, a nie tylko jego niektóre przepisy.

**Zdania odrębne zgłoszone do postanowień
o umorzeniu postępowania w 2022 r.**

- postanowienia, do których zgłoszono zdania odrębne
- postanowienia, do których nie zgłoszono zdań odrębnych

uzasadnienie postanowienia z 11 stycznia 2022 r., SK 137/20
sędzia TK M. Warciński

- Trybunał zasadnie umorzył postępowanie, jednak nieprawidłowo określił przyczynę tego umorzenia. Prawidłową przyczyną umorzenia był fakt, że skarżący, stawiając zarzuty określonej wykładni przepisu (przedmiotowi kontroli w interpretacji określonej w ostatecznym orzeczeniu), nie wykazał w sposób niewątpliwy, że przedmiot ten był bezpośrednią podstawą wydanego orzeczenia.

postanowienie z 9 lutego 2022 r., SK 17/21

sędzia TK A. Zielenacki

- W sprawie nie zachodziła podstawa do umorzenia postępowania z powodu niedopuszczalności orzekania. Wymaganie od podmiotu wnoszącego skargę konstytucyjną, aby uruchamiał nieprzewidziane w przepisach postępowanie odwoławcze, jest wyrazem nadmiernego formalizmu, sprzecznego z celem skargi konstytucyjnej.

uzasadnienie postanowienia z 22 marca 2022 r., SK 31/18

sędzia TK K. Pawłowicz

- Sprawa powinna zostać umorzona z powodu braku legitymacji skargowej podmiotu. Podmioty zbiorowe nie powinny mieć zdolności skargowej przed Trybunałem.

postanowienie z 28 kwietnia 2022 r., K 20/15

sędzia TK M. Muszyński

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie.
- Rozważania Trybunału dotyczące zaniechania oraz pominięcia prawodawczego są niezrozumiałe i nieuporządkowane. W efekcie tego Trybunał arbitralnie decyduje, co może być przedmiotem kontroli, a co nie – w zależności od tego, jak mu wygodnie. W rozpoznawanej sprawie nie występowało przy tym zaniechanie ustawodawcze.
- Trybunał nieprawidłowo zinterpretował wskazane we wniosku wzorce kontroli. Od strony formalnej możliwe było traktowanie art. 4 ust. 2 Europejskiej Karty Społecznej jako wzorca kontroli przez Trybunałem.

sędzia TK P. Pszczółkowski

- Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich spełniał przesłanki formalne. Przedstawiony we wniosku problem prawny wymagał merytorycznego rozstrzygnięcia.
- Trybunał błędnie zakwalifikował przedmiot zaskarżenia jako tzw. zaniechanie ustawodawcze, uchylając się od rozstrzygnięcia problemu prawnego.
- Art. 4 akapit 1 pkt 2 Europejskiej Karty Społecznej, przewidujący wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych wyższe niż wynagrodzenie za pracę w normalnym czasie pracy, był wystarczająco precyzyjny do oceny zakwestionowanych z nim przepisów. Treść standardu wynikającego z tego przepisu była możliwa także do zrekonstruowania na podstawie dorobku Europejskiego Komitetu Praw Społecznych.

sędzia TK J. Stelina

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie. Wniosek nie dotyczył zaniechania prawodawczego.
- Art. 4 ust. 2 Europejskiej Karty Społecznej pozwala na ustalenie precyzyjnych standardów, które mogłyby być podstawą żądania zwiększonej rekompensaty za pracę w godzinach nadliczbowych. Rolą Trybunału było dokonanie oceny, czy zaskarżone regulacje mieszczą się w tym standardzie, czy też nie.
- W zakresie niedotyczącym pracowników zajmujących stanowiska kierownicze lub pełniących wysokie funkcje państwowe zaskarżone przepisy naruszają art. 4 ust. 2 Karty. Trybunał powinien był wydać wyrok o niezgodności zaskarżonych przepisów, odraczając jednocześnie termin utraty ich mocy obowiązującej.

postanowienie z 23 czerwca 2022 r., SK 7/21

sędzia TK A. Zielenacki

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie.
- Wbrew stanowisku Trybunału żaden przepis nie wymaga od podmiotu wnoszącego skargę konstytucyjną wykazania utrwalonej w orzecznictwie wykładni zaskarżonego uregulowania ani – tym bardziej – analizy orzecznictwa czy stanowiska doktryny w tym zakresie.

postanowienie z 28 czerwca 2022 r., SK 60/21

sędzia TK P. Pszczołkowski

- Skarga konstytucyjna powinna być rozpoznana merytorycznie, ponieważ spełniała przesłanki określone w art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.t.p.TK.
- Trybunał błędnie przyjmuje, że brak możliwości wniesienia przez osobę poddaną kontroli operacyjnej – po zakończeniu czynności operacyjno-rozpoznawczych – zażalenia na postanowienie sądowe o zarządzeniu takiej kontroli stanowi zaniechanie ustawodawcy, które jest przy tym celowe i uzasadnione charakterem kontroli operacyjnej. Tymczasem taki brak jest klasycznym przykładem ograniczenia korzystania z prawa do sądu oraz prawa do zaskarżenia orzeczeń kształtujących sytuację prawną jednostki wydanych w pierwszej instancji.
- Wydane orzeczenie jest kolejnym, w którym Trybunał aprobeje stan prawny naruszający prawa jednostek, nadużywając orzeczniczej konstrukcji tzw. zaniechania prawodawczego.

sędzia TK J. Stelina

- Brak podstaw do umorzenia postępowania. Skarga konstytucyjna powinna zostać rozpoznana merytorycznie.
- W sprawie nie miało miejsca zaniechanie prawodawcze. Zarzut dotyczył braku określonej treści normatywnej, a więc nieprzyznania skarżącemu prawa wniesienia odwołania na postanowienie sądu w przedmiocie stosowania kontroli operacyjnej, i stanowił podlegające kontroli Trybunału pominięcie prawodawcze.
- Trybunał powinien orzec o niekonstytucyjności zaskarżonego przepisu i wyeliminować z systemu prawnego wadliwą normę, która nie przewiduje możliwości wniesienia zainteresowanemu obywatelowi odwołania od postanowienia sądu w przedmiocie stosowania wobec niego kontroli operacyjnej.

postanowienie z 12 października 2022 r., P 5/22

sędzia TK A. Zielenacki

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie w pełnym składzie ze względu na ważny problem prawny poruszony w pytaniu prawnym.
- Trybunał powinien orzec, że art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 jest niezgodny z art. 7 i art. 112 w zw. z art. 119 ust. 1 Konstytucji.

postanowienie z 12 października 2022 r., SK 100/20

sędzia TK M. Muszyński

- Brak podstaw do umorzenia postępowania. Sprawa powinna być merytorycznie rozstrzygnięta.
- Norma sformułowana w skardze konstytucyjnej była podstawą ostatecznego orzeczenia sądowego i jako taka mogła stać się przedmiotem merytorycznej oceny Trybunału. Żaden z wymogów, tak konstytucyjnych, jak i ustawowych, nie zobowiązuje skarżącego do wykazania stałej linii orzeczniczej dotyczącej kwestionowanej normy. Trybunał, umarzając postępowanie, manipuluje wcześniejszym orzecznictwem tylko po to, aby uchylić się od wydania merytorycznego orzeczenia.

postanowienie z 8 listopada 2022 r., SK 15/22

sędzia TK M. Muszyński

- Skarga konstytucyjna powinna być rozstrzygnięta merytorycznie. W razie wątpliwości co do jej treści należało zarządzić rozprawę i wyjaśnić sporne kwestie.
- Niniejsza sprawa wpisuje się w ciąg skarg konstytucyjnych umarzanych przez Trybunał pod zarzutem niespełnienia różnych warunków formalnych, co szkodzi zarówno samemu Trybunałowi, jak i działa również przeciwko podmiotom, które chcą chronić swoje prawa, jak i przeciwko łaadowi w systemie prawnym.
- Zastrzeżenia budzi brak łącznego rozpoznania skarg konstytucyjnych wniesionych przez tego samego skarżącego i dotyczących tego samego problemu konstytucyjnego.

postanowienie z 23 listopada 2022 r., SK 11/22

sędzia TK M. Muszyński

- Sprawa powinna być merytorycznie rozstrzygnięta.
- Podtrzymanie stanowiska dotyczącego sposobu procedowania nad skargą wyrażone w zdaniu odrębnym do postanowienia SK 15/22.

sędzia TK A. Zielenacki

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie, gdyż skarga spełniała wszystkie wymogi formalne.
- Żaden przepis nie nakłada na podmiot wnoszący skargę konstytucyjną obowiązku uprawdopodobnienia naruszenia w jego sprawie konstytucyjnych wolności lub praw.

postanowienie z 30 listopada 2022 r., SK 8/22

sędzia TK M. Muszyński

- Skarga konstytucyjna powinna być rozstrzygnięta merytorycznie. W sprawie należało uznać, że skarżący uprawdopodobnił, że kwestionowana norma narusza jego prawo do sądu administracyjnego. Prawidłowo zostały sformułowane zakwestionowana norma, wzorce kontroli oraz problem konstytucyjny.
- Niniejsza sprawa wpisuje się w ciąg skarg konstytucyjnych umarzanych przez Trybunał pod zarzutem niespełnienia różnych warunków formalnych.
- Zastrzeżenia budzi brak łącznego rozpoznania skarg konstytucyjnych wniesionych przez tego samego skarżącego i dotyczących tego samego problemu konstytucyjnego.

sędzia TK A. Zielenacki

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie, gdyż skarga spełniała wszystkie wymogi formalne.
- Żaden przepis nie nakłada na podmiot wnoszący skargę konstytucyjną obowiązku uprawdopodobnienia naruszenia w jego sprawie konstytucyjnych wolności lub praw.
- Sprawa powinna być merytorycznie rozstrzygnięta łącznie ze sprawą SK 11/22, stosownie do art. 64 ust. 1 i 2 u.o.t.p.TK.

postanowienie z 1 grudnia 2022 r., SK 67/21

sędzia TK A. Zielenacki

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie, gdyż skarga spełniała wszystkie wymogi formalne.
- Żaden przepis nie nakłada na podmiot wnoszący skargę konstytucyjną obowiązku uprawdopodobnienia naruszenia w jego sprawie konstytucyjnych wolności lub praw.
- Sprawa powinna być merytorycznie rozstrzygnięta łącznie ze sprawami SK 11/22 i SK 8/22, stosownie do art. 64 ust. 1 i 2 u.o.t.p.TK.

postanowienie z 15 grudnia 2022 r., P 8/17

sędzia TK J. Stelina

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie, gdyż pytanie prawne spełniało wszystkie wymagania formalne.
- Trybunał powinien orzec o niekonstytucyjności art. 38a ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 38a ust. 2 pkt 5 i w zw. z art. 38d ustawy o partiach politycznych w zakresie, w jakim przewidują obowiązek odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania finansowego partii politycznej w każdym przypadku gromadzenia lub dokonywania wydatków na kampanie wyborcze z pominięciem Funduszu Wyborczego, niezależnie od okoliczności, przyczyn i skali naruszeń przepisów o finansowaniu kampanii wyborczych oraz wartości środków gromadzonych lub wydatkowanych niezgodnie z tymi przepisami.

sędzia TK M. Warciński

- Sprawa powinna być merytorycznie rozstrzygnięta.
- Trybunał powinien orzec o niekonstytucyjności art. 38a ust. 2 pkt 5 w zw. z art. 38d ustawy o partiach politycznych w zakresie, w jakim przewiduje obowiązek odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania

finansowego partii politycznej w każdym przypadku gromadzenia środków finansowych lub dokonywania wydatków na kampanie wyborcze z pominięciem Funduszu Wyborczego, niezależnie od przyczyn, okoliczności i zakresu naruszeń przepisów o finansowaniu kampanii wyborczych oraz wartości środków gromadzonych lub wydatkowanych niezgodnie z tymi przepisami.

postanowienie z 20 grudnia 2022 r., SK 78/20

sędzia TK P. Pszczołkowski

- Umorzenie postępowania było nieuzasadnione. Sprawa powinna być merytorycznie rozstrzygnięta w części dotyczącej zarzutu niezgodności art. 97 k.w. z art. 42 ust. 2 zdanie pierwsze Konstytucji. Ta część skargi spełniała formalne wymogi zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.t.p.TK.
- Trybunał powinien orzec o niezgodności art. 97 k.w. z art. 42 ust. 2 zdanie pierwsze w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

postanowienie z 20 grudnia 2022 r., SK 81/21

sędzia TK M. Muszyński

- Sprawa powinna być merytorycznie rozstrzygnięta.
- Podtrzymanie stanowiska dotyczącego błędów merytorycznych wskazanych w zdaniu odrębnym do postanowienia SK 8/22, zaś co do sposobu procedowania nad skargą wyrażonych w zdaniu odrębnym do postanowienia SK 15/22.

sędzia TK A. Zielenacki

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie, gdyż skarga spełniała wszystkie wymogi formalne.
- Żaden przepis nie nakłada na podmiot wnoszący skargę konstytucyjną obowiązku uprawdopodobnienia naruszenia w jego sprawie konstytucyjnych wolności lub praw.
- Sprawa powinna być merytorycznie rozstrzygnięta łącznie ze sprawami SK 11/22, SK 8/22 i SK 67/21, stosownie do art. 64 ust. 1 i 2 u.o.t.p.TK.

postanowienie z 20 grudnia 2022 r., SK 16/22

sędzia TK M. Muszyński

- Sprawa powinna być merytorycznie rozstrzygnięta.
- Podtrzymanie stanowiska dotyczącego błędów merytorycznych wskazanych w zdaniu odrębnym do postanowienia SK 8/22, zaś co do sposobu procedowania nad skargą wyrażonych w zdaniu odrębnym do postanowienia SK 15/22.

sędzia TK A. Zielenacki

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie, gdyż skarga spełniała wszystkie wymogi formalne.
- Żaden przepis nie nakłada na podmiot wnoszący skargę konstytucyjną obowiązku uprawdopodobnienia naruszenia w jego sprawie konstytucyjnych wolności lub praw.
- Sprawa powinna być merytorycznie rozstrzygnięta łącznie ze sprawami SK 11/22, SK 8/22, SK 67/21 i SK 81/21, stosownie do art. 64 ust. 1 i 2 u.o.t.p.TK.

Zdanie odrębne zgłoszone do postanowienia sygnalizacyjnego w 2022 r.

postanowienie z 20 grudnia 2022 r., S 2/22

sędzia TK J. Wyrembak

- Podtrzymanie stanowiska wynikającego ze zdania odrębnego złożonego w sprawie SK 78/21. Konstrukcja instytucji pomocy prawnej udzielanej przez adwokata z urzędu wkracza w obszar wolności wykonywania zawodu, podlegającej ochronie konstytucyjno-prawnej. O wszystkich jej istotnych elementach powinna zatem rozstrzygać ustawa, nie zaś rozporządzenie.

Załącznik nr 7.
Orzeczenia wydane w 2022 r. wymagające odpowiedniej reakcji
prawodawcy

Wyroki – reakcja konieczna

1.	SK 68/19	Nie odnotowano zmian w prawie
2.	SK 53/20	Nie odnotowano zmian w prawie
3.	SK 66/21	Nie odnotowano zmian w prawie
4.	SK 78/21	Nie odnotowano zmian w prawie

Postanowienia sygnalizacyjne

1.	S 1/22	Nie odnotowano zmian w prawie
2.	S 2/22	Nie odnotowano zmian w prawie

Załącznik nr 8.

Zaległe orzeczenia, co do których brak informacji o odpowiedniej reakcji prawodawcy

Zaległe wyroki wymagające wykonania

K 46/15	Nie odnotowano zmian w prawie
K 3/19	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 2/17	Nie odnotowano zmian w prawie
K 1/18	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 6/16	Nie odnotowano zmian w prawie
K 6/17	Nie odnotowano zmian w prawie
K 9/17	Nie odnotowano zmian w prawie
K 27/15	Nie odnotowano zmian w prawie
K 13/16	Nie odnotowano zmian w prawie
K 6/14	Nie odnotowano zmian w prawie
Kp 5/15	Nie odnotowano zmian w prawie
Kp 1/15	Nie odnotowano zmian w prawie
P 31/12	Nie odnotowano zmian w prawie
K 60/13	Wykonanie wzbudzające wątpliwości, konieczne dalsze prace ²
K 50/13	Nie odnotowano zmian w prawie
K 52/13	Nie odnotowano zmian w prawie
K 38/13	Nie odnotowano zmian w prawie
K 23/11	Częściowo wykonany, konieczne dalsze prace
P 51/13	Częściowo wykonany; wykonanie wzbudzające wątpliwości
SK 40/12	Nie odnotowano zmian w prawie
P 49/11	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 3/12	Nie odnotowano zmian w prawie
P 35/10	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 41/09	Nie odnotowano zmian w prawie
K 2/07	Częściowo wykonany
K 42/02	Częściowo wykonany

Zaległe wyroki, wobec których działania prawodawcze są wskazane

SK 23/17	Nie odnotowano zmian w prawie
K 1/20	Nie odnotowano zmian w prawie
P 19/19	Nie odnotowano zmian w prawie
P 9/18	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 31/16	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 25/16	Nie odnotowano zmian w prawie

² Zob. w. z 10 czerwca 2020 r., K 3/19.

SK 10/17	Nie odnotowano zmian w prawie
P 12/17	Nie odnotowano zmian w prawie
K 26/15	Nie odnotowano zmian w prawie
K 47/14	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 8/14	Nie odnotowano zmian w prawie
P 7/16	Nie odnotowano zmian w prawie
K 13/15	Nie odnotowano zmian w prawie
K 1/14	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 54/13	Nie odnotowano zmian w prawie
K 20/14	Nie odnotowano zmian w prawie
K 16/12	Nie odnotowano zmian w prawie
K 25/13	Nie odnotowano zmian w prawie
K 36/13	Nie odnotowano zmian w prawie
U 12/13	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 61/13	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 56/12	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 11/11	Nie odnotowano zmian w prawie
P 24/10	Nie odnotowano zmian w prawie
P 41/10	Nie odnotowano zmian w prawie
K 32/04	Oczekuje dalszych zmian w prawie
SK 22/02	Nie odnotowano zmian w prawie

Zaległe postanowienia sygnalizacyjne

S 2/21	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/21	Nie odnotowano zmian w prawie
S 4/20	Nie odnotowano zmian w prawie
S 3/20	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/20	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/20	Nie odnotowano zmian w prawie
S 3/19	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/19	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/19	Nie odnotowano zmian w prawie
S 7/18	Nie odnotowano zmian w prawie
S 6/18	Nie odnotowano zmian w prawie
S 5/18	Nie odnotowano zmian w prawie
S 4/18	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/18	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/15	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/15	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/14	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/13	Reakcja ustawodawcy wzbudzająca wątpliwości
S 6/09	Nie odnotowano zmian w prawie

*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2022 roku*

S 5/09	Nie odnotowano zmian w prawie
S 4/09	Nie odnotowano zmian w prawie
S 3/09	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/06	Oczekuje dalszych zmian w prawie

Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu
